

Bank Polski

ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA
I ZARZĄDZANIE RYZYKIEM

(FILAR III)

GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA

WEDŁUG STANU NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2010 ROKU

WPROWADZENIE

Raport „Adekwatność kapitałowa i zarządzanie ryzykiem (Filar III)” („Raport”) Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA („Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA”, „Grupa Kapitałowa”) według stanu na dzień 31 grudnia 2010 roku został przygotowany zgodnie z wymaganiami art. 111a ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe¹ oraz z wymogami określonymi w uchwale nr 385/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 roku *w sprawie szczegółowych zasad i sposobu ogłaszania przez banki informacji o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczących adekwatności kapitałowej oraz zakresu informacji podlegających ogłaszaniu* („uchwała nr 385/2008 KNF z późn. zm.”).

Zgodnie z § 6 ust. 1 uchwały nr 385/2008 KNF z późn. zm., Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA („PKO Bank Polski SA”, „Bank”) będąca jednostką dominującą w rozumieniu § 3 tej uchwały, ogłasza w cyklu rocznym informacje dotyczące adekwatności kapitałowej w odrębnym dokumencie, publikowanym nie później niż w terminie 30 dni od dnia zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy.

Niniejszy Raport został sporządzony zgodnie z przyjętymi przez Bank zasadami polityki informacyjnej PKO Bank Polski SA w zakresie adekwatności kapitałowej², które zawierają szczegółowe informacje o zakresie ujawnianych informacji w zakresie adekwatności kapitałowej, sposobie ich weryfikacji oraz publikacji.

Raport obejmuje rok zakończony dnia 31 grudnia 2010 roku. O ile nie zaznaczono inaczej, w Raporcie zostały zaprezentowane dane skonsolidowane Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA. Ponieważ na kształt profilu ryzyka w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA dominujący wpływ wywiera PKO Bank Polski SA (94,7%³ skonsolidowanej sumy bilansowej, 94,0%⁴ skonsolidowanego wyniku działalności bankowej Grupy Kapitałowej), część informacji zawartych w raporcie dotyczy danych jednostkowych PKO Banku Polskiego SA. O ile nie zaznaczono inaczej, dane liczbowe przedstawione w raporcie wyrażone zostały w milionach złotych. Ewentualne różnice w sumach i udziałach wynikają z zaokrągleń kwot do milionów złotych oraz zaokrągleń udziałów procentowych do jednego miejsca dziesiętnego.

Dane dotyczące adekwatności kapitałowej na dzień 31 grudnia 2009 roku zostały zaprezentowane zgodnie z raportem „Adekwatność kapitałowa i zarządzanie ryzykiem (Filar III) Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA wg stanu na dzień 31 grudnia 2009 roku”.

Niniejszy Raport był przedmiotem wewnętrznej weryfikacji przeprowadzonej przez audyt wewnętrzny Banku.

---

¹ Dz. U. z 2002 roku Nr 72, poz. 665 z późn. zm.

² Zasady polityki informacyjnej PKO Banku Polskiego SA w zakresie adekwatności kapitałowej udostępnione są na stronie internetowej Banku (www.pkobp.pl).

³ Udział spółek w skonsolidowanej sumie bilansowej został wyliczony w stosunku do skonsolidowanej sumy bilansowej przed korektami i wyłączeniami konsolidacyjnymi według stanu na 31 grudnia 2010 roku.

⁴ Udział spółek w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej został wyliczony w stosunku do skonsolidowanego wyniku działalności bankowej Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA przed korektami i wyłączeniami konsolidacyjnymi za rok zakończony 31 grudnia 2010 roku.

SPIS TREŚCI

1.	INFORMACJE O BANKU I GRUPIE KAPITAŁOWEJ	4
2.	ZARZĄDZANIE RYZYKIEM	5
2.1.	IDENTYFIKACJA ISTOTNYCH RODZAJÓW RYZYKA	7
2.2.	RYZYZKO KREDYTOWE.....	7
2.3.	RYZYZKO STOPY PROCENTOWEJ, RYZYZKO WALUTOWE I RYZYZKO PŁYNNOŚCI	20
2.4.	RYZYZKO OPERACYJNE.....	26
2.5.	RYZYZKO BRAKU ZGODNOŚCI	28
2.6.	RYZYZKO BIZNESOWE	28
2.7.	RYZYZKO REPUTACJI	29
2.8.	EKSPOZYCJE KAPITAŁOWE W PORTFELU BANKOWYM	29
3.	FUNDUSZE WŁASNE	30
4.	WYMOGI KAPITAŁOWE (FILAR I).....	32
4.1.	RYZYZKO KREDYTOWE.....	33
4.2.	RYZYZKO RYNKOWE	35
4.3.	RYZYZKO OPERACYJNE.....	36
5.	KAPITAŁ WEWNĘTRZNY (FILAR II).....	36
6.	ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA	37
7.	SŁOWNIK UŻYTYCH POJĘĆ I SKRÓTÓW	39

1. INFORMACJE O BANKU I GRUPIE KAPITAŁOWEJ

Dominującym podmiotem Grupy Kapitałowej jest PKO Bank Polski SA, którego udział w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 94,7%³, a w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej wynosi 94,0%⁴.

Grupa Kapitałowa prowadzi działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, poprzez spółki KREDOBANK SA i UKRPOLINWESTYCJE Sp. z o.o. na terytorium Ukrainy oraz poprzez spółkę PKO Finance AB na terytorium Szwecji.

Poza PKO Bankiem Polskim SA, w skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA wchodzi również inne spółki, przy czym w spółkach Grupy Kapitałowej Bankowego Funduszu Leasingowego SA („Grupy Kapitałowej BFL SA”) oraz KREDOBANK SA występuje istotny poziom ryzyka bankowego.

Grupa Kapitałowa Bankowego Funduszu Leasingowego SA („Grupa Kapitałowa BFL SA”) – wraz z podmiotami zależnymi – prowadzi działalność leasingową na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Udział Bankowego Funduszu Leasingowego SA (wraz z podmiotami zależnym) w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 1,5%³, a w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej wynosi 1,0%⁴.

KREDOBANK SA prowadzi działalność bankową na terytorium Ukrainy oraz podlega ukraińskiemu nadzorowi bankowemu. Udział KREDOBANK SA w skonsolidowanej sumie bilansowej wynosi 1,0%³, a w skonsolidowanym wyniku działalności bankowej wynosi 1,0%⁴.

Pozostałymi spółkami Grupy Kapitałowej, uwzględnionymi w konsolidacji są:

- 1) PKO BP BANKOWY Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA (zarządzanie funduszem emerytalnym),
- 2) Centrum Finansowe Puławska Sp. z o.o. (zarządzanie i eksploatacja Centrum Finansowego Puławska),
- 3) PKO BP Inwestycje Sp. z o.o. (działalność deweloperska) – wraz z podmiotami zależnymi,
- 4) PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA (zarządzanie funduszami inwestycyjnymi),
- 5) Inteligo Financial Services SA (usługi w zakresie technicznej obsługi bankowości internetowej) – oraz jego podmiot zależny (usługi agenta transferowego),
- 6) Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych „eService” SA (usługi w zakresie obsługi i rozliczeń transakcji kartowych),
- 7) Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA (usługi w zakresie obsługi kadrowo-płacowej i prowadzenia ksiąg rachunkowych dla spółek z Grupy Kapitałowej) – oraz jego podmiot zależny (usługi faktoringowe),
- 8) Fort Mokotów Inwestycje Sp. z o.o. (działalność deweloperska),
- 9) PKO Finance AB (pozyskiwanie środków finansowych dla PKO Banku Polskiego SA z emisji euroobligacji).

Szczegółowa informacja o spółkach Grupy Kapitałowej, metodzie konsolidacji oraz udziałach Banku w kapitałach poszczególnych spółek została zawarta w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej za rok

zakończony dnia 31 grudnia 2010 roku, które zostało opublikowane w dniu 7 marca 2011 roku.

Na poziomie skonsolidowanym fundusze własne Grupy Kapitałowej pomniejszane są o zaangażowanie kapitałowe Banku w:

- 1) Bank Poczty SA i Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. (podmioty stowarzyszone wyceniane metodą praw własności, tj. niebędące przedmiotem konsolidacji metodą pełną) wynoszące łącznie 131,4 mln złotych na dzień 31 grudnia 2010 roku,
- 2) Bank Ochrony Środowiska SA oraz „2020 European Fund For Energy, Climate Change and Infrastructure” (inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży wyceniane wg wartości godziwej) wynoszące łącznie 105,1 mln złotych na dzień 31 grudnia 2010 roku.

Na poziomie jednostkowym fundusze własne Banku pomniejszane są o zaangażowanie kapitałowe Banku w KREDOBANK SA, PKO BP BANKOWY PTE SA, PKO TFI SA, BFL SA, PKO Finance AB, Bank Poczty SA, Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o., Bank Ochrony Środowiska SA oraz „2020 European Fund For Energy, Climate Change and Infrastructure” wynoszące łącznie 1 315,2 mln złotych na dzień 31 grudnia 2010 roku. Odpis aktualizacyjny dotyczący zaangażowania kapitałowego Banku w KREDOBANK SA na koniec dzień 31 grudnia 2010 roku wynosi 423,7 mln złotych.

W ramach Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA występują ograniczenia zdolności do przekazywania funduszy inwestorowi w postaci dywidend pomiędzy spółką KREDOBANK SA a Bankiem. Zgodnie z uchwałą Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy KREDOBANK SA rozpoczętego dnia 29 stycznia 2009 roku i kontynuowanego dnia 23 lutego 2009 roku wprowadzono moratorium na wypłatę dywidend. Moratorium obowiązuje do czasu podjęcia stosownej uchwały o jego uchyleniu. W 2010 roku moratorium na wypłatę dywidendy zostało utrzymane.

2. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM

Działalność bankowa jest narażona na wiele rodzajów ryzyka, między innymi takich jak ryzyko kredytowe, stopy procentowej, walutowe, płynności, cenowe kapitałowych papierów wartościowych, operacyjne, braku zgodności, biznesowe (w tym strategiczne), reputacji i instrumentów pochodnych (ze względu na specyfikę tych instrumentów jest ono poddane szczególnej kontroli). Kontrolowanie wpływu tych rodzajów ryzyka na funkcjonowanie Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA należy do najważniejszych celów zarządzania Bankiem oraz Grupą Kapitałową, a poziom ryzyka stanowi ważny składnik procesu planistycznego.

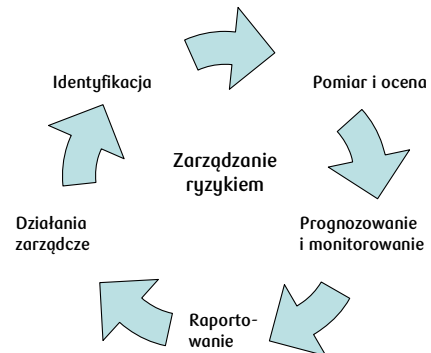
Zarządzanie ryzykiem w Banku opiera się na następujących zasadach:

- 1) zachowana jest niezależność organizacyjna obszaru ryzyka i windykacji od działalności biznesowej,
- 2) zarządzanie ryzykiem jest zintegrowane z systemami planistycznymi i kontrolingowymi,
- 3) obszar ryzyka i windykacji wspiera na bieżąco realizację celów biznesowych przy zachowaniu akceptowalnego poziomu ryzyka,
- 4) poziom ryzyka jest na bieżąco kontrolowany,
- 5) model zarządzania ryzykiem jest na bieżąco dostosowywany do nowych czynników i źródeł ryzyka.

Na proces zarządzania ryzykiem bankowym w Grupie Kapitałowej składają się następujące czynności:

- 1) identyfikacja ryzyka polegająca na określeniu źródeł ryzyka zarówno aktualnych, jak i potencjalnych, które wynikają z bieżącej i planowanej działalności Banku,
- 2) pomiar i ocena ryzyka – pomiar ryzyka obejmujący ustalenie miar ryzyka adekwatnych do rodzaju, istotności ryzyka i dostępności danych oraz ilościową kwantyfikację ryzyka za pomocą ustalonych miar a także ocena ryzyka polegająca na określeniu rozmiarów lub zakresu ryzyka z punktu widzenia realizacji celów zarządzania ryzykiem; w ramach pomiaru ryzyka przeprowadza się testy warunków skrajnych na podstawie założeń zapewniających rzetelną ocenę ryzyka,
- 3) prognozowanie i monitorowanie ryzyka – polegające na sporządzaniu prognoz poziomu ryzyka oraz monitorowaniu odchyłań realizacji od prognoz lub założonych punktów odniesienia (np. limitów, wartości progowych, planów, pomiarów z poprzedniego okresu, wydanych rekomendacji i zaleceń); monitorowanie ryzyka odbywa się z częstotliwością adekwatną do istotności danego rodzaju ryzyka oraz jego zmienności,
- 4) raportowanie ryzyka – polegające na cyklicznym informowaniu organów Banku o wynikach pomiaru ryzyka, podjętych działaniach i rekomendacjach działań; zakres, częstotliwość oraz forma raportowania są dostosowane do szczebla zarządczego odbiorców,
- 5) działania zarządcze – polegające w szczególności na wydawaniu przepisów wewnętrznych, określaniu poziomu tolerancji na ryzyko, ustalaniu wysokości limitów i wartości progowych, wydawaniu zaleceń, podejmowaniu decyzji o wykorzystywaniu narzędzi wspierających zarządzanie ryzykiem; celem podejmowania działań zarządczych jest kształtowanie procesu zarządzania ryzykiem oraz poziomu ryzyka.

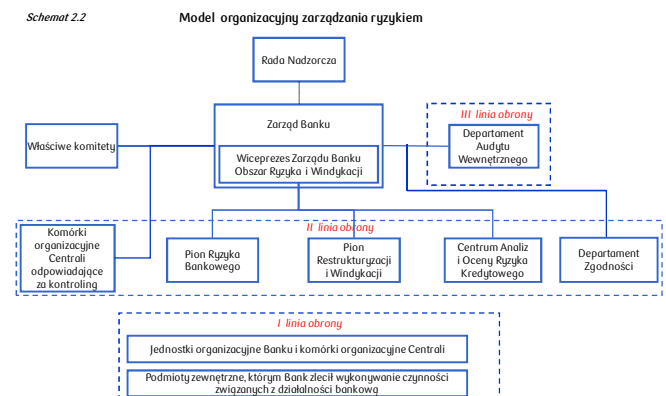
Schemat 2.1

Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany w otoczeniu, na które składają się:

- 1) wykorzystywane metody i metodyki ujęte w system regulacji wewnętrznych,
- 2) środowisko informatyczne Banku umożliwiające przepływ informacji niezbędnych do oceny ryzyka oraz jego kontroli (w tym: centralne systemy informatyczne wspierające ocenę ryzyka oraz centralne bazy danych),
- 3) organizacja wewnętrzna obejmująca komórki organizacyjne, ich zadania, zakres odpowiedzialności oraz wzajemne relacje.

Schemat 2.2

Proces zarządzania ryzykiem jest nadzorowany przez Radę Nadzorczą Banku, która regularnie otrzymuje informacje o profilu ryzyka w Banku i Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oraz najważniejszych działaniach podejmowanych w zakresie zarządzania ryzykiem.

Zarząd Banku odpowiada za strategiczne zarządzanie ryzykiem, w tym za nadzorowanie i monitorowanie działań podejmowanych przez Bank w zakresie zarządzania ryzykiem. Zarząd Banku podejmuje najważniejsze decyzje mające wpływ na profil ryzyka Banku oraz uchwała regulacje wewnętrzne określające system zarządzania ryzykiem.

Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany w trzech, wzajemnie niezależnych liniach obrony:

- 1) pierwsza linia obrony – kontrola wewnętrzna funkcjonalna zapewniająca stosowanie mechanizmów kontroli ryzyka i zgodność działania z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa; funkcja jest realizowana w jednostkach organizacyjnych Banku, komórkach organizacyjnych Centrali i podmiotach zewnętrznych, którym Bank zlecił wykonywanie czynności związanych z działalnością

bankową i dotyczy działalności tych jednostek, komórek i podmiotów, która może generować ryzyko;

- 2) druga linia obrony – system zarządzania ryzykiem, w tym metody, narzędzia, proces i organizacja zarządzania ryzykiem; funkcja realizowana jest w szczególności w Obszarze Ryzyka i Windykacji, specjalistycznych jednostkach organizacyjnych Banku odpowiedzialnych za analizy kredytowe, komórce organizacyjnej Centrali zarządzającej ryzykiem braku zgodności (*compliance*), a także w komórkach organizacyjnych Centrali odpowiadających za kontroling;
- 3) trzecia linia obrony – audyt wewnętrzny. Funkcja realizowana jest w ramach audytu wewnętrznego, w tym dotyczącego skuteczności systemu zarządzania ryzykiem związanym z działalnością Banku.

Niezależność linii obrony polega na zachowaniu organizacyjnej niezależności w następujących płaszczyznach:

- 1) funkcja drugiej linii obrony w zakresie tworzenia rozwiązań systemowych jest niezależna od funkcji pierwszej linii obrony,
- 2) funkcja trzeciej linii obrony jest niezależna od funkcji pierwszej i drugiej linii obrony,
- 3) funkcja zarządzania ryzykiem braku zgodności podlega Prezesowi Zarządu Banku.

Komórki organizacyjne Centrali Banku zgrupowane w ramach Pionu Ryzyka Bankowego, Pionu Restrukturyzacji i Windykacji oraz Centrum Analiz i Oceny Ryzyka Kredytowego zarządzają ryzykiem w zakresie przyznanych kompetencji.

Celem Pionu Ryzyka Bankowego jest przygotowanie i wprowadzanie systemowych rozwiązań w zakresie zarządzania ryzykami, które zidentyfikowane zostały jako istotne, m.in.: ryzykiem kredytowym, operacyjnym, stopy procentowej, walutowym, płynności i biznesowym, jak również zarządzania adekwatnością kapitałową. Najważniejsze zadania Pionu polegają na:

- 1) identyfikacji czynników i źródeł ryzyka,
- 2) dokonywaniu pomiaru i oceny ryzyka oraz cyklicznym monitorowaniu i raportowaniu poziomu ryzyka,
- 3) dokonywaniu pomiaru i oceny adekwatności kapitałowej,
- 4) podejmowaniu decyzji oraz formułowaniu rekomendacji dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami oraz dla Zarządu Banku dotyczących akceptowalnego poziomu ryzyka,
- 5) tworzeniu przepisów wewnętrznych dotyczących zarządzania ryzykiem i adekwatnością kapitałową,
- 6) rozwijaniu systemów informatycznych wspierających zarządzanie ryzykiem i adekwatnością kapitałową.

Celem Pionu Restrukturyzacji i Windykacji jest zapewnienie efektywnej i sprawnej windykacji oraz restrukturyzacji wierzycielności trudnych. Najważniejsze zadania Pionu polegają na:

- 1) sprawnym odzyskiwaniu wierzycielności trudnych klientów oraz zwiększeniu efektywności tych działań,
- 2) efektywnym prowadzeniu wczesnego monitorowania opóźnień w spłacie wierzycielności klientów rynku detalicznego,
- 3) efektywnej sprzedaży wierzycielności trudnych i *outsourcingu* realizowanych zadań oraz efektywnym zarządzaniu majątkiem przejętym w wyniku dochodzenia należności Banku.

Celem Centrum Analiz i Oceny Ryzyka Kredytowego jest ocena i weryfikacja poziomu oszacowań ryzyka kredytowego pojedynczych zaangażowań kredytowych, które ze względu na skalę ekspozycji, segment klienta lub poziom ryzyka wymagają

niezależnej oceny. W związku z wdrożeniem w Banku Rekomendacji T, w Centrum Analiz i Oceny Ryzyka Kredytowego podejmowane są decyzje kredytowe w odniesieniu do spraw klientów indywidualnych.

Zarządzanie ryzykiem w Banku wspierają następujące komitety:

- 1) Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami („KZAP”),
- 2) Komitet Kredytowy Banku („KKB”),
- 3) Komitet Kredytowy Centrali („KKC”),
- 4) Komitet Ryzyka Operacyjnego („KRO”),
- 5) komitety kredytowe działające w regionalnych oddziałach detalicznych i korporacyjnych.

KZAP oraz KKB są komitetami, którym przewodniczy wiceprezes Zarządu Banku nadzorujący Obszar Ryzyka i Windykacji.

KZAP podejmuje decyzje w zakresie przyznanych kompetencji oraz wydaje rekomendacje dla Zarządu Banku w zakresie zarządzania ryzykiem stopy procentowej, walutowym, płynności, zarządzania portfelowym ryzykiem kredytowym oraz zarządzania aktywami i pasywami Banku.

KKB podejmuje decyzje kredytowe w odniesieniu do pojedynczych znaczących wartościowo zaangażowań kredytowych, bądź wydaje rekomendacje w tym zakresie dla Zarządu Banku.

KKC wspiera swoimi rekomendacjami podejmowanie decyzji przez właściwych dyrektorów zarządzających i członków Zarządu Banku, a komitety kredytowe działające w regionach wspierają dyrektorów oddziałów i dyrektorów regionalnych oddziałów korporacyjnych w odniesieniu do spraw o wyższym poziomie ryzyka.

KRO wspiera Zarząd Banku w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym przez wydawanie rekomendacji m.in.: w sprawie akceptacji przez Zarząd Banku poziomu tolerancji na ryzyko operacyjne, limitów na ryzyko operacyjne zastrzeżonych do kompetencji Zarządu Banku, definicji testów warunków skrajnych ryzyka operacyjnego oraz innych działań związanych z systemowym zarządzaniem ryzykiem operacyjnym. KRO uczestniczy w procesie podejmowania decyzji w zakresie wartości progowych i krytycznych kluczowych wskaźników ryzyka (KRI), limitów na ryzyko operacyjne zastrzeżonych do kompetencji KRO, wartości kluczowych parametrów wykorzystywanych do wyliczania wartości zagrożonej na ryzyko operacyjne oraz zastosowania indywidualnego podejścia do wartości odstających. Ponadto KRO formułuje rekomendacje w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym w spółkach Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, które są przekazywane spółkom Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA w ramach sprawowanego przez Bank nadzoru właścicielskiego nad tymi podmiotami.

Bank sprawuje nadzór nad funkcjonowaniem poszczególnych spółek Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA. W ramach tego nadzoru Bank określa i akceptuje strategię rozwoju spółek, również w zakresie poziomu ryzyka, nadzoruje systemy zarządzania ryzykiem w spółkach oraz wspiera ich rozwój, jak również uwzględnia poziom ryzyka działalności poszczególnych spółek w ramach systemu monitorowania i raportowania ryzyka na poziomie Grupy Kapitałowej.

Priorytetem Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA w 2010 roku było utrzymanie silnej pozycji kapitałowej oraz przyrost stabilnych źródeł finansowania, które warunkują wzrost portfela kredytowego Banku.

W konsekwencji tego w 2010 roku Bank:

- 1) kontynuował działania mające na celu pozyskanie nowych depozytów od swoich klientów,
- 2) w październiku pozyskał za pośrednictwem swojej spółki PKO Finance AB środki z tytułu emisji 5-letnich obligacji w ramach programu EMTN w kwocie 800 mln EUR,
- 3) uwzględnił w stosowanych metodach pomiaru ryzyka bankowego uwarunkowania wynikające z kryzysu finansowego (m.in. w zakresie scenariuszy testów warunków skrajnych).

W 2010 roku Bank wdrożył wymagania wynikające z Rekomendacji T w szczególności w zakresie:

- 1) rozdzielenia funkcji związanych ze sprzedażą od funkcji związanych z oceną ryzyka transakcji kredytowych,
- 2) objęcia monitorowaniem terminowości spłat zobowiązań kredytowych kredytobiorców, którzy zaciągnęli zobowiązanie w innych bankach,
- 3) wprowadzenia nowych zasad oceny zabezpieczeń przyjmowanych na zabezpieczenie transakcji kredytowych dokonywanych z klientami indywidualnymi, z uwzględnieniem płynności zabezpieczenia, wartości, dostępu do zabezpieczenia i kontroli w okresie kredytowania,
- 4) wprowadzenia obowiązku informowania klientów o ryzyku i wszystkich kosztach związanych z umową kredytową przed jej zawarciem,
- 5) zmian algorytmu oceny zdolności kredytowej klientów poprzez uwzględnianie w ocenie współczynnika obciążenia długiem dochodu netto wnioskodawcy oraz uwzględnianie w zobowiązaniach kredytowych zadłużenia z tytułu kart *charge*.

Bank cyklicznie monitoruje poziom ryzyka bankowego oraz rozwija stosowane metody jego pomiaru.

Właściwe komórki organizacyjne Pionu Ryzyka Bankowego uczestniczą w zarządzaniu ryzykiem kredytowym w spółkach Grupy Kapitałowej przez opiniowanie projektów i okresowy przegląd przepisów wewnętrznych tych spółek odnoszących się do oceny ryzyka kredytowego oraz przygotowanie rekomendacji dotyczących zmian w projektach przepisów. Bank wspiera wdrożenie w spółkach Grupy Kapitałowej rekomendowanych zmian w zasadach oceny ryzyka kredytowego.

Zgodnie zuchwałą nr 39/2010 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy PKO Banku Polskiego SA z dnia 23 lipca 2010 roku, dywidendę za rok 2009 ustalono w wysokości 2 375 mln złotych tj. 1,90 zł brutto na jedną akcję. (szczegółowe informacje w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za rok zakończony dnia 31 grudnia 2010 roku na stronie 54 w pkt 16. „Wypłacone dywidendy (łącznie lub w przeliczeniu na jedną akcję) z podziałem na akcje zwykłe i pozostałe akcje”).

2.1. IDENTYFIKACJA ISTOTNYCH RODZAJÓW RYZYKA

Istotność poszczególnych rodzajów ryzyka ustalana jest na poziomie Banku oraz poszczególnych spółek Grupy Kapitałowej.

W Banku następujące rodzaje ryzyka zostały uznane za istotne:

- 1) ryzyko kredytowe niewypłacalności,
- 2) ryzyko walutowe,
- 3) ryzyko stopy procentowej,
- 4) ryzyko płynności,
- 5) ryzyko operacyjne,
- 6) ryzyko biznesowe.

W spółkach wchodzących w skład Grupy Kapitałowej za istotne zostały uznane ryzyko operacyjne oraz ryzyko biznesowe.

Ocena istotności poszczególnych rodzajów ryzyka ustalana jest na poziomie Banku oraz poszczególnych spółek Grupy Kapitałowej zgodnie z przepisami wewnętrznymi Banku. Przy określaniu kryteriów uznawania danego rodzaju ryzyka za istotne uwzględniany jest wpływ danego rodzaju ryzyka zarówno na działalność Banku, danej spółki Grupy Kapitałowej, jak również całej Grupy Kapitałowej, przy czym rozróżniane są trzy typy rodzajów ryzyka:

- 1) z góry uznawane za istotne – podlegające aktywnemu zarządzaniu,
- 2) potencjalnie istotne – dla nich przeprowadza się monitoring istotności,
- 3) inne niezdefiniowane lub niewystępujące w Banku lub Grupie Kapitałowej rodzaje ryzyka (nieistotne i niemonitorowane).

Na podstawie informacji ilościowych i jakościowych, cyklicznie dokonywana jest w Banku ocena istotności potencjalnie istotnych rodzajów ryzyka. Wynikiem oceny jest przypisanie danemu rodzajowi ryzyka poziomu istotne lub nieistotne. Podobnej oceny dokonuje się cyklicznie w odniesieniu do spółek Grupy Kapitałowej. Monitoring dokonywany jest w szczególności w przypadku istotnej zmiany zakresu lub profilu działalności Banku albo spółki Grupy Kapitałowej.

2.2. RYZYKO KREDYTOWE

2.2.1. WSTĘP

Ryzyko kredytowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia strat w wyniku niewywiązania się kontrahenta z zobowiązań wobec banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wierzytelności banku w wyniku pogorszenia się zdolności klienta do obsługi zobowiązań.

Celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest ograniczenie strat na portfelu kredytowym oraz minimalizacja ryzyka wystąpienia ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, przy zachowaniu oczekiwanego poziomu dochodowości i wartości portfela kredytowego.

Bank oraz spółki Grupy Kapitałowej kierują się następującymi zasadami zarządzania ryzykiem kredytowym:

- 1) transakcja kredytowa wymaga wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem jest *rating* wewnętrzny lub ocena *scoringowa*,
- 2) pomiar ryzyka kredytowego transakcji kredytowych dokonywany jest na etapie rozpatrywania wniosku o udzielenie kredytu i cyklicznie w ramach monitorowania z uwzględnieniem zmieniających się warunków zewnętrznych oraz zmian sytuacji finansowej kredytobiorców,
- 3) ocena ryzyka kredytowego ekspozycji istotnych ze względu na poziom ryzyka lub jej wartość jest poddawana dodatkowej weryfikacji przez służby oceny ryzyka kredytowego, niezależne od służb biznesowych,
- 4) oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależą od oceny poziomu ryzyka kredytowego generowanego przez tę transakcję,
- 5) decyzje kredytowe mogą być podejmowane jedynie przez osoby do tego uprawnione,
- 6) ryzyko kredytowe jest zdwersyfikowane pod względem obszarów geograficznych, sektorów gospodarki, produktów oraz klientów,

7) oczekiwany poziom ryzyka kredytowego jest zabezpieczony poprzez przyjmowane przez Bank zabezpieczenia prawne, marże kredytowe pobierane od klientów oraz odpisy (rezerwy) z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych.

Realizację ww. zasad zapewnia stosowanie przez Bank zaawansowanych metod zarządzania ryzykiem kredytowym, zarówno na poziomie pojedynczych ekspozycji kredytowych, jak i na poziomie całego portfela kredytowego Banku. Metody te są weryfikowane i rozwijane w kierunku zgodności z wymaganiami metod *ratingów* wewnętrznych (IRB), tzn. zaawansowanej metody pomiaru ryzyka kredytowego, która może być wykorzystywana do wyliczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego po uzyskaniu przez Bank zgody Komisji Nadzoru Finansowego.

W tym celu, w Banku uruchomiony został projekt ds. wdrożenia metody wewnętrznych *ratingów* (IRB). W 2010 roku ramach projektu prace koncentrowały się na:

- 1) budowie oraz walidacji modeli parametrów ryzyka portfelowego dla głównych systemów *ratingowych* Banku,
- 2) wdrożeniu odpowiednich przepisów wewnętrznych regulujących definicję niewykonania zobowiązania, proces szacowania i aktualizacji parametrów ryzyka, przeglądów i walidacji systemów *ratingowych*,
- 3) rozszerzeniu zakresu wykorzystywania parametrów ryzyka do celów zarządzania ryzykiem kredytowym (np. w obszarze raportowania, szacowania kapitału wewnętrznego).

2.2.1.1. Ryzyko kredytowe instytucji finansowych

PKO Bank Polski SA współpracuje na rynku hurtowym z instytucjami finansowymi, których siedziby znajdują się na terytorium prawie 50 krajów. Bank, w ramach wyznaczonych limitów, może zawierać transakcje z ponad 200 kontrahentami, w tym z: bankami krajowymi i zagranicznymi, zakładami ubezpieczeń, funduszami emerytalnymi i towarzystwami funduszy inwestycyjnych. Zakres zawieranych transakcji obejmuje transakcje lokacyjno-depozytowe, transakcje na papierach wartościowych, wymiany walutowej oraz transakcje pochodne.

Bank na bieżąco monitoruje sytuację finansową kontrahentów oraz ustala adekwatne do wysokości ponoszonego ryzyka limity na ekspozycję przedrozdliczeniową i rozliczeniową pojedynczych kontrahentów. Integralnym narzędziem zarządzania ryzykiem kredytowym instytucji finansowych są umowy ramowe podpisywane z kontrahentami na bazie standardów ISDA oraz ZBP. Zaangażowanie wobec instytucji finansowych na rynku hurtowym charakteryzuje wysoka jakość i niski poziom generowanego ryzyka kredytowego, potwierdzone *ratingami* zewnętrznymi nadawanymi przez agencje *ratingowe*, jak również *ratingami* wewnętrznymi Banku przyznawanymi kontrahentom.

2.2.1.2. Ryzyko instrumentów pochodnych

Ryzyko instrumentów pochodnych jest to ryzyko poniesienia straty wynikające z zajęcia przez Bank pozycji w instrumentach finansowych, które spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) wartość instrumentu zmienia się wraz ze zmianą instrumentu bazowego,
- 2) nie wymaga żadnej inwestycji początkowej netto lub wymaga tylko niewielkiej inwestycji początkowej netto w porównaniu z innymi rodzajami umów, które w podobny sposób reagują na zmiany warunków rynkowych,
- 3) jego rozliczenie ma nastąpić w przyszłości.

Ryzyko instrumentów pochodnych jest zarządzane w ramach zarządzania innymi rodzajami ryzyka, przy czym, ze względu na

specyfikę instrumentów pochodnych, jest ono poddane szczególnej kontroli określonej w przepisach wewnętrznych Banku.

W ramach swojej działalności Bank wykorzystuje różnego typu pochodne instrumenty finansowe służące do celów zarządzania ryzykiem związanym z prowadzoną działalnością. Bank zawiera transakcje dotyczące instrumentów pochodnych głównie z innymi bankami.

Większość instrumentów pochodnych stosowanych przez Bank do celów zarządzania ryzykiem oraz oferowanych klientom stanowią: IRS, FRA, FX *Swap*, CIRS, FX *Forward*, opcje walutowe (tabela 2.1).

Tabela 2.1

POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE*

	Grupa PKO Banku Polskiego SA			
	2010			
	Wartość nominalna		Wartość godziwa	
	Zakup	Sprzedaż	Ujemna	Dodatnia
Transakcje walutowe (rynek pozagiełdowy)	35 937	36 975	840	253
<i>Swap</i> walutowy	8 874	8 893	84	62
<i>Forward</i> walutowy	3 689	3 733	43	18
Opcje	4 365	4 389	25	46
<i>Cross Currency IRS</i>	19 009	19 960	688	126
Transakcje stopy procentowej	197 974	199 162	1 564	1 459
<i>Swap</i> na stopę procentową (IRS)	152 358	152 358	1 553	1 447
<i>Forward Rate Agreement (FRA)</i>	45 616	46 804	11	12
Kredytowe transakcje pochodne	0	0	0	0
Inne (w tym na indeks giełdowy)	2 234	2 237	1	7
Razem instrumenty pochodne	236 145	238 373	2 405	1 719

*Wartości nominalne instrumentów bazowych i wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych.

Instrument pochodny staje się składnikiem aktywów, jeśli jego wartość godziwa jest dodatnia, a zobowiązaniem w przypadku, gdy jego wartość godziwa jest ujemna.

Wartość godziwą instrumentów finansowych znajdujących się w obrocie na rynku stanowi cena rynkowa. W pozostałych przypadkach jest to wartość godziwa określona na podstawie modelu wyceny, do którego dane pobrano z aktywnego rynku. Wykorzystywane techniki bazują między innymi na modelach zdyskontowanych przepływów pieniężnych, modelach opcji oraz krzywych dochodowości.

Do celów oszacowania wymogów kapitałowych dla instrumentów pochodnych (ryzyko kredytowe oraz ryzyko kredytowe kontrahenta) Bank stosuje metodę wyceny rynkowej.

W Banku występują wbudowane instrumenty pochodne, które stanowią składniki zawartych umów zarówno o charakterze finansowym, jak i niefinansowym, a całość lub część przepływów pieniężnych związanych z takimi umowami zmienia się w sposób podobny do tego, jaki powodowałyby samodzielny instrument pochodny.

2.2.2. POMIAR I OCENA RYZYKA KREDYTOWEGO

2.2.2.1. Metody pomiaru ryzyka kredytowego

W celu określenia poziomu ryzyka kredytowego oraz opłacalności portfeli kredytowych Bank wykorzystuje różne metody pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- 1) prawdopodobieństwo niewypłacalności (PD),
- 2) oczekiwaną stratę kredytową (EL),
- 3) wartość zagrożoną ryzykiem kredytowym (CVaR),

- 4) miary efektywności metodologii *scoringowych* (*Accuracy Ratio*),
- 5) udział i strukturę kredytów zagrożonych (wg MSR),
- 6) wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości odpisami (*coverage ratio*),
- 7) koszt ryzyka.

PKO Bank Polski SA systematycznie rozwija zakres wykorzystywanych mierników ryzyka kredytowego z uwzględnieniem wymagań metody *ratingów* wewnętrznych (IRB), jak również rozszerza zakres stosowania miar ryzyka w celu pełnego pokrycia portfela kredytowego Banku tymi metodami.

Metody pomiaru portfelowego ryzyka kredytowego pozwalają m.in.: na uwzględnienie ryzyka kredytowego w cenie produktów, ustalanie optymalnej wysokości punktów odliczenia oraz wyznaczanie stawek odpisów z tytułu utraty wartości.

Bank przeprowadza analizy oraz testy warunków skrajnych dotyczące wpływu potencjalnych zmian w otoczeniu makroekonomicznym na jakość portfela kredytowego Banku, a wyniki prezentuje w raportach dla organów Banku. Powyższe informacje umożliwiają identyfikowanie i podejmowanie działań ograniczających negatywne skutki wpływu niekorzystnych sytuacji rynkowych na wynik Banku.

2.2.2.2. Metody *ratingowe* i *scoringowe*

Ocena ryzyka pojedynczych transakcji kredytowych jest dokonywana w Banku z wykorzystaniem metod *scoringowych* i *ratingowych*, które są tworzone, rozwijane i nadzorowane przez Pion Ryzyka Bankowego. Funkcjonowanie tych metod wspierają specjalistyczne aplikacje informatyczne. Sposób dokonywania oceny określony został w przepisach wewnętrznych Banku, których głównym celem jest zapewnienie jednolitej i obiektywnej oceny ryzyka kredytowego w procesie kredytowania.

Bank ocenia ryzyko kredytowe klientów indywidualnych w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu sytuacji finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę *scoringową* oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych kartotek Banku oraz zewnętrznych baz danych.

W 2010 roku Bank nadal rozwijał wyżej wymienione zasady oceny ryzyka kredytowego klientów indywidualnych w szczególności w zakresie przeglądu modeli *scoringowych* stosowanych dla klientów z segmentu małych i średnich przedsiębiorstw.

Ocena ryzyka kredytowego związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych dokonywana jest w dwóch wymiarach: klienta oraz transakcji. Miarami tej oceny są *ratingi*: klienta i transakcji. Syntetyczną miarą ryzyka kredytowego, odzwierciedlającą oba czynniki ryzyka, jest *rating* łączny. Od dnia 1 września 2010 roku Bank wdrożył *scoringową* metodę oceny ryzyka kredytowego klientów z segmentu małych i średnich przedsiębiorstw wraz z właściwą aplikacją informatyczną. Dla klientów tych, obok metody *ratingowej*, funkcjonuje metoda *scoringowa*, w ramach której Bank ocenia ryzyko kredytowe w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta.

Wdrożenie metody *scoringowej* dla klientów MSP spowodowało skrócenie czasu oceny wniosków kredytowych oraz zwiększenie efektywności zarządzania ryzykiem kredytowym.

Informacja o ocenach *ratingowych* i *scoringowych* jest szeroko wykorzystywana w Banku w zarządzaniu ryzykiem kredytowym, w systemie kompetencji do podejmowania decyzji kredytowych, przy ustalaniu kryteriów aktywacji służb oceny ryzyka kredytowego oraz w systemie pomiaru i raportowania ryzyka kredytowego.

W celu skrócenia czasu reakcji na zaobserwowane sygnały ostrzegawcze sygnalizujące wzrost poziomu ryzyka kredytowego, w sierpniu 2010 roku Bank wdrożył aplikację informatyczną System Wczesnego Ostrzegania (SWO). W 2010 roku Bank doskonił rozwiązania w zakresie funkcjonowania Systemu Wczesnego Ostrzegania i aplikacji informatycznej wspierającej ten system.

2.2.3. MONITOROWANIE RYZYKA KREDYTOWEGO

2.2.3.1. Kwota ekspozycji

Tabela 2.2 prezentuje informację o pozycjach bilansowych i pozabilansowych uwzględnionych w rachunku adekwatności kapitałowej Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA według stanu na dzień 31 grudnia 2009 roku oraz na dzień 31 grudnia 2010 roku.

Tabela 2.2

	Grupa PKO Banku Polskiego SA		
	2010	2009	Stan średni
AKTYWA	169 661	156 479	163 070
Kredyty i pożyczki netto*	130 668	116 573	123 620
Papiery wartościowe	22 481	22 528	22 505
Należności od banków	2 307	2 023	2 165
Finansowe aktywa trwałe	173	229	201
Pozostałe aktywa**	14 031	15 126	14 579
ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE	36 785	32 882	34 834
Finansowe	29 505	27 385	28 445
Gwarancyjne	7 280	5 497	6 389
INSTRUMENTY POCHODNE***	474 518	335 425	404 972

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego.

** Obejmują: kasę, środki w NBP, wycenę pochodnych instrumentów finansowych, aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży, zapasy, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, należności i aktywa z tytułu bieżącego i odroczonego podatku dochodowego, inne aktywa.

*** Wartość nominalna.

Instrumentami generującymi dla Grupy Kapitałowej największy poziom ryzyka kredytowego są udzielone kredyty i pożyczki, a także zobowiązania pozabilansowe o charakterze finansowym (głównie niewykorzystane linie kredytowe).

Tabela 2.3

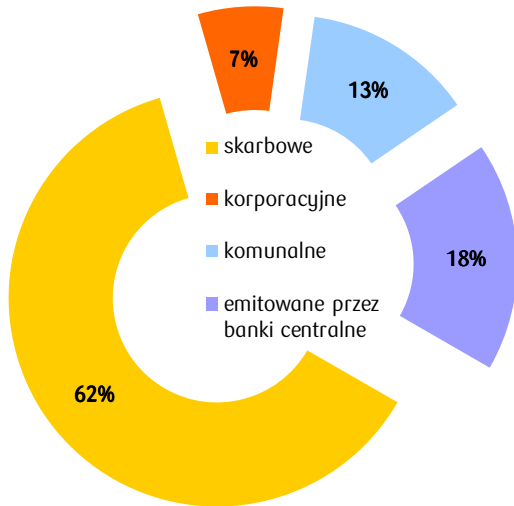
KREDYTY I POŻYCZKI* - STRUKTURA PORTFELOWA

	Grupa PKO Banku Polskiego SA	
	2010	2009
Kredyty i pożyczki netto	130 668	116 573
kredyty konsumpcyjne	24 129	22 296
kredyty mieszkaniowe	61 696	51 938
kredyty gospodarcze	44 843	42 338

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego.

Znacznie mniejszy poziom ryzyka kredytowego Grupy Kapitałowej wiąże się z instrumentami pochodnymi oraz lokatami międzybankowymi i posiadanymi przez Grupę Kapitałową papierami wartościowymi (80% z nich stanowią papiery emitowane przez Skarb Państwa lub banki centralne).

Wykres 2.1

PAPIERY WARTOŚCIOWE
 - GRUPA PKO Banku Polskiego SA

W 2010 roku największy udział w strukturze ekspozycji Grupy Kapitałowej stanowiły ekspozycje detaliczne oraz ekspozycje wobec przedsiębiorców (łącznie 59,4%). Udział pozostałych klas ekspozycji kształtuje się w przedziale od 0,0% do 15,3% (tabela 2.4).

Tabela 2.5

STRUKTURA EKSPOZYCJI* WEDŁUG PIERWOTNYCH OKRESÓW ZAPADALNOŚCI

 Grupa PKO Banku Polskiego SA
 2010

Klasa ekspozycji	PKO BP SA, KREDOBANK SA i Grupa Kapitałowa BFL SA						Pozostałe Grupy	Korekty i wyłączenia	Razem
	0 - 1 miesiąc	1 - 3 miesiące	3 - 12 miesięcy	1 - 5 lat	powyżej 5 lat	Inne***			
Detaliczne	1	1	7 611	8 313	36 913	1 501	0	0	54 341
Przedsiębiorstwa	10	109	13 626	14 063	25 526	451	355	-2 137	52 004
Rządy i banki centralne	0	7	154	94	17 751	2 512	174	0	20 692
Zabezpieczenie na nieruchomościach	1	0	232	366	26 800	0	0	-1	27 399
Inne ekspozycje	0	0	18	8	531	10 385	1 110	-1 198	10 853
Institucje (banki)	227	59	166	1 095	2 312	3 624	3 466	-3 747	7 202
Samorządy terytorialne i władze lokalne	1	2	84	403	3 311	0	0	0	3 801
Przeterminowane	5	15	411	933	1 475	99	0	-211	2 726
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pozostałe**	0	0	0	0	0	258	25	-197	86
Razem	244	192	22 304	25 276	114 619	18 831	5 129	-7 490	179 105

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca technik ograniczania ryzyka kredytowego.

** Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania.

*** Obejmuje pozycje nie posiadające określonego terminu zapadalności (np. środki trwałe, akcje).

2.2.3.2. Utrata wartości ekspozycji kredytowych

Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA dokonuje comiesięcznego przeglądu ekspozycji kredytowych w celu zidentyfikowania ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych oraz

utworzenia odpisów lub rezerw. Na proces ustalania odpisów i rezerw składają się następujące etapy:

- 1) rozpoznanie przesłanek utraty wartości i zdarzeń istotnych z punktu widzenia rozpoznania tych przesłanek,
- 2) rejestrowanie w systemach informatycznych Banku zdarzeń istotnych z punktu widzenia rozpoznania przesłanek utraty wartości ekspozycji kredytowych,
- 3) ustalenie metody pomiaru utraty wartości,
- 4) dokonanie pomiaru utraty wartości i ustalenie odpisu lub rezerwy,
- 5) weryfikacja i agregacja wyników pomiaru utraty wartości,
- 6) ewidencja wyników pomiaru utraty wartości.

Metoda ustalania wysokości odpisów uzależniona jest od rodzaju rozpoznanych przesłanek utraty wartości oraz indywidualnego znaczenia ekspozycji kredytowej. Zdarzeniami uznawanymi za przesłanki indywidualnej utraty wartości są w szczególności:

- 1) przeterminowanie kredytu o co najmniej 3 miesiące,
- 2) znaczące pogorszenie *ratingu* wewnętrznego klienta,
- 3) zawarcie umowy restrukturyzacyjnej lub zastosowanie ulgi w spłacie wiarytelności (przesłanka rozpoznawana jest, gdy udzielone klientowi udogodnienia wymuszone są względami ekonomicznymi lub prawnymi wynikającymi z jego trudności finansowych).

Przy określaniu okresu przeterminowania kredytu uwzględniane są kwoty niespłaconych w terminie odsetek lub rat kapitałowych przekraczające ustalone wartości progowe.

W Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA stosowane są trzy metody oszacowania utraty wartości:

- 1) metoda zindywidualizowana, stosowana dla kredytów indywidualnie znaczących, spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości lub wymagających indywidualnej oceny ze względu na specyfikę transakcji, z której wynikają oraz zdarzeń warunkujących spłatę ekspozycji,
- 2) metoda portfelowa, stosowana dla kredytów nieznaczących indywidualnie, dla których stwierdzono przesłankę indywidualnej utraty wartości,
- 3) metoda grupowa (IBNR), stosowana dla kredytów, w odniesieniu do których nie zidentyfikowano przesłanek indywidualnej utraty wartości, ale stwierdzono możliwość wystąpienia poniesionych ale nierozpoznanych strat.

Odpis z tytułu utraty wartości bilansowej ekspozycji kredytowej jest różnicą pomiędzy wartością bilansową ekspozycji, a wartością bieżącą oczekiwanych, przyszłych przepływów pieniężnych z tej ekspozycji:

- 1) przy ustalaniu odpisu metodą zindywidualizowaną oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne szacuje się dla każdej ekspozycji kredytowej indywidualnie, z uwzględnieniem możliwych scenariuszy dotyczących realizacji umowy, ważonych prawdopodobieństwem ich realizacji,
- 2) odpis z tytułu utraty wartości dla ekspozycji kredytowych objętych metodą portfelową lub metodą grupową równy jest różnicy pomiędzy wartością bilansową tych ekspozycji, a wartością bieżącą oczekiwanych, przyszłych przepływów pieniężnych, oszacowaną z wykorzystaniem metod statystycznych, na podstawie historycznych obserwacji ekspozycji z homogenicznych portfeli.

Rezerwę na pozabilansowe ekspozycje kredytowe tworzy się w wysokości równoważącej wynikającą z nich przewidywaną (możliwą do oszacowania) utratę korzyści ekonomicznych.

Przy ustalaniu rezerwy na pozabilansowe ekspozycje kredytowe Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA:

- 1) w odniesieniu do ekspozycji kredytowych indywidualnie znaczących stanowiących bezwarunkowe zobowiązania pozabilansowe, spełniających przesłanki indywidualnej utraty wartości lub dotyczące dłużników, których inne ekspozycje takie przesłanki spełniają – wykorzystuje metodę zindywidualizowaną,
- 2) w odniesieniu do pozostałych pozabilansowych ekspozycji kredytowych – metodą portfelową (jeśli ekspozycja spełnia przesłanki indywidualnej utraty wartości) lub grupową (jeśli ekspozycja spełnia wyłącznie przesłanki grupowej utraty wartości).

Rezerwę ustala się jako różnicę pomiędzy oczekiwaną wartością ekspozycji bilansowej, która powstanie z udzielonego zobowiązania pozabilansowego (od daty, na którą dokonywana jest ocena, do daty wystąpienia zadłużenia przeterminowanego uznawanego za przesłankę indywidualnej utraty wartości), a wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uzyskanych z ekspozycji bilansowej powstałej z udzielonego zobowiązania.

Przy ustalaniu rezerwy metodą zindywidualizowaną oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne szacuje się dla każdej ekspozycji kredytowej indywidualnie.

Przy ustalaniu rezerwy metodą portfelową lub metodą grupową wykorzystuje się parametry portfelowe oszacowane z wykorzystaniem metod statystycznych, na bazie historycznych obserwacji ekspozycji o takiej samej charakterystyce.

Strukturę portfela kredytowego oraz utworzonych odpisów z tytułu utraty wartości ekspozycji kredytowych Grupy Kapitałowej prezentuje tabela 2.6. W 2010 roku wartość kredytów brutto udzielonych przez Grupę Kapitałową ocenianych metodą zindywidualizowaną wzrosła o 308 mln złotych, zaś portfelową o 1 236 mln złotych.

Wzrost wartości kredytów ocenianych metodą zindywidualizowaną o 4,9% na dzień 31 grudnia 2010 roku wynikał z objęcia oceną zindywidualizowaną podmiotów o znacznym zaangażowaniu wobec Banku na skutek przede wszystkim wzrostu opóźnień w spłacie do opóźnienia powyżej 3 miesięcy oraz zintensyfikowanych działań restrukturyzacyjnych. Stosowany w Banku katalog przesłanek indywidualnej utraty wartości jest zgodny z Rekomendacją R.

Wzrost wartości kredytów ocenianych metodą portfelową o 32,9% w 2010 roku wynikał głównie ze wzrostu opóźnień w spłacie w portfelu kredytów konsumpcyjnych i kredytów mieszkaniowych klientów indywidualnych.

Tabela 2.6

KREDYTY I POŻYCZKI*

Grupa PKO Banku Polskiego SA

	2010	2009
Kredyty i pożyczki brutto	135 525	120 510
metoda zindywidualizowana	6 562	6 254
metoda portfelowa	4 988	3 752
metoda grupowa (IBNR)	123 974	110 503
Odpisy (stan)	-4 857	-3 937
metoda zindywidualizowana	-1 766	-1 366
metoda portfelowa	-2 593	-1 990
metoda grupowa (IBNR)	-498	-582
Kredyty i pożyczki netto (brutto-odpis)	130 668	116 573

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego.

Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości jest efektem konserwatywnej polityki PKO Banku Polskiego SA w zakresie rozpoznania i wyceny ryzyka kredytowego oraz wzrostu bazy kredytowej. Na wzrost stanu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości w 2010 roku w wysokości 920 mln złotych w pozycji „Kredyty i pożyczki” w największym stopniu wpłynęła zmiana odpisów na kredytach gospodarczych w kwocie 520 mln złotych. Wzrost wyniku z tytułu odpisów nastąpił w efekcie pogarszania się jakości portfela kredytów. Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości na ekspozycjach w pozostałych grupach miały nieznaczny wpływ na rachunek wyników (tabela 2.7).

Tabela 2.7

ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI

Grupa PKO Banku Polskiego SA

	Stan odpisów		Zmiana w 2010	Dotworzenie odpisów	Rozwiązanie odpisów	Umorzenie w ciężar odpisów	Inne zmiany, w tym różnice kursowe	Koszt odpisów wpływ na rachunek wyników
	2010	2009						
Kredyty i pożyczki*	4 857	3 937	920	4 360	-2 614	-870	43	-1 746
kredyty konsumpcyjne	1 514	1 363	151	1 729	-915	-668	5	-814
kredyty mieszkaniowe	983	735	249	797	-528	-44	24	-269
kredyty gospodarcze	2 360	1 840	520	1 834	-1 170	-158	14	-664
Należności od banków	29	27	2	1	0	0	1	-1
Instrumenty finansowe	82	27	55	63	-7	-1	0	-56
Pozostałe	469	458	11	299	-234	-42	-12	-65
Razem	5 436	4 449	988	4 723	-2 854	-913	32	-1 868

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego.

Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznana utratą wartości odpisami (*coverage ratio*) wynosi 43,2% na dzień 31 grudnia 2009 roku, a na dzień 31 grudnia 2010 roku wynosił 44,6% (tabela 2.8).

Tabela 2.8

EKSPOZYCJE Z ROZPOZNANĄ UTRATĄ WARTOŚCI I ŁĄCZNY ODPIS
Grupa PKO Banku Polskiego SA

	2010	2009
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	11 069	9 316
należności od banków	29	27
kredyty i pożyczki*	10 887	9 108
dłużne papiery wartościowe (DDS)	21	21
inne aktywa finansowe	132	160
Odpisy (stan)**	-5 032	-4 122
należności od banków	-29	-27
kredyty i pożyczki*	-4 857	-3 937
dłużne papiery wartościowe (DDS)	-21	-19
inne aktywa finansowe	-125	-139

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego.

** Dotyczy ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości. W przypadku kredytów i pożyczek, dla których stosowano metodę IBNR, odpisy dotyczą także ekspozycji bez rozpoznanej utraty wartości.

Tabela 2.9

Struktura geograficzna kredytów i pożyczek* oraz odpisów aktualizujących
Grupa PKO Banku Polskiego SA
2010

Region	Z rozpoznaną utratą wartości**	
	Ekspozycja	Odpisy z tytułu utraty wartości
Polska (PKO Bank Polski, Grupa BFL)***, w tym:	9 490	3 786
mazowiecki	2185	867
śląsko-opolski	1491	602
małopolsko-świętokrzyski	994	328
zachodniopomorski	898	526
łódzki	656	255
podlaski	446	67
pomorski	563	183
wielkopolski	591	233
dolnośląski	462	220
kujawsko-pomorski	620	199
lubelsko-podkarpacki	290	104
warmińsko-mazurski	184	91
Polska (pozostałe spółki)	230	78
Ukraina (Kredobank)	1 179	378
Korekty, wyłączenia i przychód MSR	99	228
Razem	10 887	4 359

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego.

** Dotyczy ekspozycji ze zidentyfikowaną przesłanką indywidualnej utraty wartości (bez IBNR)

*** Suma obejmuje przychód MSR w kwocie ok. 111 mln.

Tabela 2.10

Struktura kredytów i pożyczek* oraz odpisów aktualizujących
w podziale na branże
Grupa PKO Banku Polskiego SA
2010

Rodzaj klienta (branża)	Z rozpoznaną utratą wartości**	
	Ekspozycja	Odpisy z tytułu utraty wartości
Klienci instytucjonalni, w tym:	9 379	3 675
D Przetwórstwo przemysłowe	177	177
G Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	394	83
K Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	2	1
F Budownictwo	120	24
L Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe, społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	142	6
E Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	1	0
Pozostałe zaangażowanie	5 146	1 463
Banki	0	0
Rządy	7	6
Osoby fizyczne	3 390	1 915
Polska (pozostałe spółki)	230	78
Ukraina (Kredobank)	1 179	378
Korekty, wyłączenia i przychód MSR	99	228
Razem	10 887	4 359

* Obejmują także należności z tytułu leasingu finansowego.

** Dotyczy ekspozycji ze zidentyfikowaną przesłanką indywidualnej utraty wartości (bez IBNR).

2.2.3.3. Koncentracja ryzyka

Bank monitoruje ryzyko koncentracji kredytowej w odniesieniu do:

- 1) zaangażowań wobec pojedynczych klientów oraz grup powiązanych klientów,
- 2) zaangażowań wobec grup klientów lub portfeli kredytowych narażonych na jeden czynnik ryzyka.

W szczególności Bank monitoruje portfele kredytowe w ujęciu:

- 1) regionów geograficznych,
- 2) waluty kredytu,
- 3) branż gospodarczych,
- 4) ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie,
- 5) największych podmiotów,
- 6) największych grup kapitałowych.

Ryzyko koncentracji zaangażowań wobec pojedynczych klientów oraz grup powiązanych klientów monitorowane jest zgodnie z art. 71 ustawy – Prawo bankowe – w odniesieniu do:

- 1) limitu koncentracji zaangażowań (łączna kwota jednostkowego zaangażowania nie może przekraczać 25% funduszy własnych Banku w przypadku podmiotów niepowiązanych z Bankiem oraz 20% funduszy własnych w przypadku podmiotów powiązanych z Bankiem),
- 2) limitu dużych zaangażowań (suma pojedynczych zaangażowań przekraczających 10% funduszy własnych Banku nie może przekroczyć progu 800% funduszy własnych Banku).

Na dzień 31 grudnia 2010 roku poziom ryzyka koncentracji Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA wobec pojedynczych zaangażowań był niewielki – największe zaangażowanie wobec pojedynczego podmiotu

niewyłączonego spod limitu koncentracji zaangażowań wyniosło 5,1% skonsolidowanych funduszy własnych.

Tabela 2.11

 ZAANGAŻOWANIE WOBEC
10 NAJWIĘKSZYCH KLIENTÓW*

Grupa PKO Banku Polskiego SA

Lp.	2010		2009	
	wartość	% funduszy własnych	wartość	% funduszy własnych
1	891	5,1%	2 698**	15,1%
2	819	4,6%	844	4,7%
3	800	4,5%	802	4,5%
4	645	3,7%	645	3,6%
5	613	3,5%	636	3,6%
6	568	3,2%	585	3,3%
7	530	3,0%	500	2,8%
8	486	2,8%	475	2,7%
9	394	2,2%	447	2,5%
10	340	1,9%	420	2,3%
Razem	6 086	34,5%	8 052	45,0%

* Zaangażowanie łączne wobec klientów niebankowych (bilansowe i pozabilansowe) będące podstawą do porównania z limitem koncentracji zaangażowań.

** Zaangażowanie wobec podmiotów wyłączonych spod limitu koncentracji zaangażowań na mocy art. 71 ust. 3 ustawy Prawo bankowe.

Na dzień 31 grudnia 2010 roku największa koncentracja zaangażowania Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA w grupę podmiotów powiązanych wyniosła 6,7% skonsolidowanych funduszy własnych (podmioty niewyłączone spod limitu koncentracji zaangażowań).

Tabela 2.12

ZAANGAŻOWANIE WOBEC 5 NAJWIĘKSZYCH GRUP KAPITAŁOWYCH*

Grupa PKO Banku Polskiego SA

Lp.	2010		2009	
	wartość	% funduszy własnych	wartość	% funduszy własnych
1	1 183	6,7%	1 440	8,1%
2	899	5,1%	1 356	7,6%
3	872	4,9%	1 078	6,0%
4	849	4,8%	737	4,1%
5	690	3,9%	678	3,8%
Razem	4 492	25,5%	5 288	29,6%

* Zaangażowanie łączne wobec klientów niebankowych (bilansowe i pozabilansowe) będące podstawą do porównania z limitem koncentracji zaangażowań.

Suma dużych zaangażowań Grupy Kapitałowej wyniosła na dzień 31 grudnia 2010 roku 0% skonsolidowanych funduszy własnych, wobec limitu 800% funduszy własnych.

Ryzyko koncentracji kredytowej wobec regionów geograficznych monitorowane jest:

- 1) dla instytucji finansowych – według kraju pochodzenia centrali kontrahenta,
- 2) dla pozostałych klientów – wg podziału regionalnego jednostek organizacyjnych Banku udzielających kredyty.

W celu dywersyfikacji geograficznej ekspozycji wobec instytucji finansowych w Banku stosowane są limity łącznego zaangażowania wobec poszczególnych krajów.

Na dzień 31 grudnia 2010 roku nie występował istotny poziom koncentracji geograficznej w portfelu kredytowym Grupy Kapitałowej (tabela 2.13). Portfel kredytów KREDOBANK SA, udzielonych klientom ukraińskim wyniósł ok. 1,14% łącznego portfela Grupy Kapitałowej.

Tabela 2.13
 STRUKTURA GEOGRAFICZNA EKSPOZYCJI*

 Grupa PKO Banku Polskiego SA
 2010

Kraj/region	Nr klasy ekspozycji**										Razem
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	Pozostałe***	
Polska, w tym:	54 140	53 151	20 365	27 204	10 667	4 484	3 801	2 421	0	258	176 492
mazowiecki	9 985	11 186	81	3 087	340	38	282	64	0	0	25 062
śląsko-opolski	8 356	5 947	3	2 892	8	0	519	28	0	0	17 753
wielkopolski	4 195	5 363	0	4 671	21	0	312	27	0	0	14 591
małopolsko-świętokrzyski	4 981	4 816	53	2 741	9	0	609	12	0	0	13 223
dolnośląski	4 996	3 547	2	1 690	5	0	469	21	0	0	10 730
lubelsko-podkarpacki	3 387	3 160	2	2 793	50	0	288	45	0	0	9 725
zachodniopomorski	2 847	3 148	5	2 702	48	0	237	14	0	0	9 001
łódzki	3 134	3 592	0	1 663	1	0	454	19	0	0	8 863
pomorski	3 399	3 533	0	1 595	2	0	160	16	0	0	8 705
kujawsko-pomorski	2 799	2 437	230	1 348	6	0	166	19	0	0	7 004
warmińsko-mazurski	1 962	1 919	73	1 158	0	0	101	15	0	0	5 228
podlaski	1 726	2 298	9	461	7	0	75	31	0	0	4 606
inne****	2 373	2 205	19 907	402	10 170	4 446	128	2 111	0	258	42 000
Ukraina	123	449	153	101	275	452	0	514	0	0	2 067
Wielka Brytania	47	0	0	78	0	677	0	1	0	0	804
Francja	2	0	0	1	0	490	0	0	0	0	493
Włochy	2	0	0	1	0	396	0	0	0	0	399
Niemcy	8	1	0	5	0	310	0	0	0	0	323
Austria	1	0	0	1	0	275	0	0	0	0	277
Stany Zjednoczone	3	0	0	1	0	146	0	0	0	0	150
Norwegia	1	124	0	1	0	6	0	0	0	0	132
Dania	0	0	0	0	0	112	0	0	0	0	112
Cypr	0	51	0	0	0	0	0	0	0	0	52
Pozostałe	12	8	0	8	0	136	0	1	0	0	165
Łącznie (PKO BP SA, KREDOBANK SA i Grupa Kapitałowa BFL SA)	54 341	53 785	20 519	27 400	10 942	7 483	3 801	2 937	0	258	181 466
Pozostałe spółki	0	355	174	0	1 110	3 466	0	0	0	25	5 129
Korekty i wyłączenia	0	-2 137	0	-1	-1 198	-3 747	0	-211	0	-197	-7 490
Razem	54 341	52 004	20 692	27 399	10 853	7 202	3 801	2 726	0	86	179 105

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca technik ograniczania ryzyka kredytowego.

** A - ekspozycje detaliczne,

B - ekspozycje wobec przedsiębiorców,

C - ekspozycje wobec rządów i banków centralnych,

D - ekspozycje zabezpieczone na nieruchomościach,

E - inne ekspozycje,

F - ekspozycje wobec instytucji,

G - ekspozycje wobec samorządów terytorialnych i władz lokalnych,

H - ekspozycje przeterminowane,

I - ekspozycje wobec organów administracji i podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej.

*** Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania.

**** Ekspozycje zarządzane na poziomie Centrali obejmują m. in.: kasę, rzeczowe aktywa trwałe, wartości niematerialne, aktywa wynikające z wyceny papierów wartościowych, papiery wartościowe.

Ryzyko koncentracji kredytowej monitorowane jest również w stosunku do branż gospodarczych wyznaczanych na podstawie klasyfikacji PKD działalności prowadzonej przez klientów instytucjonalnych. W przypadku branż o wyższym poziomie ryzyka Bank stosuje limity ograniczające skalę zaangażowania Banku wobec tych branż.

Na dzień 31 grudnia 2010 roku nie występował istotny poziom koncentracji kredytowej wobec grup branż (tabela 2.14).

Tabela 2.14

STRUKTURA BRANŻOWA EKSPOZYCJI*

 Grupa PKO Banku Polskiego SA
2010

Rodzaj klienta (branża)	Nr klasy ekspozycji**										Razem
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	Pozostałe***	
Klienci instytucjonalni, w tym:	0	44 845	0	1 298	447	0	3 673	1 521	0	0	51 785
D Przetwórstwo przemysłowe	0	12 030	0	155	32	0	0	470	0	0	12 688
G Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	0	6 096	0	270	0	0	0	321	0	0	6 687
K Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	0	6 132	0	126	0	0	0	156	0	0	6 414
F Budownictwo	0	3 278	0	118	0	0	0	140	0	0	3 536
L Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe, społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	0	5	0	0	0	0	2 975	0	0	0	2 980
E Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	0	1 758	0	22	385	0	0	38	0	0	2 203
Pozostałe zaangażowanie	0	15 547	0	606	31	0	697	395	0	0	17 277
Banki	0	0	0	0	0	7 482	0	0	0	0	7 482
Rządy	0	0	20 519	0	0	0	0	0	0	0	20 519
Osoby fizyczne	54 315	7 031	0	26 101	0	0	0	1 304	0	0	88 751
Inne****	26	1 909	0	0	10 494	0	128	112	0	258	12 929
Łącznie (PKO BP SA, KREDOBANK SA i Grupa Kapitałowa BFL SA)	54 341	53 785	20 519	27 400	10 942	7 483	3 801	2 937	0	258	181 466
Pozostałe spółki	0	355	174	0	1 110	3 466	0	0	0	25	5 129
Korekty i wyłączenia	0	-2 137	0	-1	-1 198	-3 747	0	-211	0	-197	-7 490
Razem	54 341	52 004	20 692	27 399	10 853	7 202	3 801	2 726	0	86	179 105

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględnijąca technik ograniczania ryzyka kredytowego.

** A - ekspozycje detaliczne,

B - ekspozycje wobec przedsiębiorców,

C - ekspozycje wobec rządów i banków centralnych,

D - ekspozycje zabezpieczone na nieruchomościach,

E - inne ekspozycje,

F - ekspozycje wobec instytucji,

G - ekspozycje wobec samorządów terytorialnych i władz lokalnych,

H - ekspozycje przeterminowane,

I - ekspozycje wobec organów administracji i podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej.

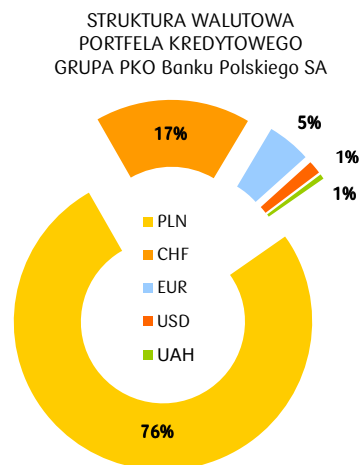
*** Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania.

**** Ekspozycje zarządzane na poziomie Centrali obejmują m. in.: papiery wartościowe, inne aktywa.

Na dzień 31 grudnia 2010 roku udział ekspozycji w walutach wymiennalnych, innych niż PLN, w całym portfelu Grupy Kapitałowej wyniósł 23,6%. Największą część zaangażowania walutowego Grupy Kapitałowej stanowią ekspozycje w CHF i dotyczą one portfela kredytowego Banku. W przypadku spółek Grupy Kapitałowej sytuacja kształtuje się odmiennie tj. w portfelu walutowym BFL SA dominują ekspozycje w EUR (74,1% portfela walutowego), zaś w KREDOBANKU SA - kredyty udzielane w USD stanowią około 78,0% portfela walutowego i 40,8% całego portfela spółki.

Spadek udziału kredytów denominowanych w walutach obcych w 2010 roku jest efektem koncentracji nowej sprzedaży kredytów mieszkaniowych w walucie polskiej.

Wykres 2.2

2.2.3.4. Monitorowanie instrumentów pochodnych

Umowy posiadające wbudowane instrumenty pochodne są przez Bank monitorowane, ponadto wydzielone wbudowane instrumenty pochodne podlegają okresowej wycenie.

Instrumenty pochodne podlegające wydzieleniu z umów zasadniczych i osobnemu ujęciu w księgach rachunkowych wyceniane są według wartości godziwej. Wycena prezentowana jest w bilansie w pozycji „Pochodne instrumenty finansowe”. Zmiany w wycenie do wartości godziwej instrumentów pochodnych odnoszone są do rachunku zysków i strat do pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej”.

Wydzielone wbudowane instrumenty pochodne nie stanowiły w 2010 roku dla Banku istotnego czynnika ryzyka.

Na dzień 31 grudnia 2010 roku Bank posiadał podpisane umowy ramowe standardu ISDA i ZBP z 26 bankami krajowymi i z 45 bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi. Dodatkowo Bank był stroną 45 umów CSA i Umów Zabezpieczających ZBP umożliwiających zabezpieczenie ekspozycji z tytułu instrumentów pochodnych i 3 umów ISMA i GMRA dających możliwość kompensacji zobowiązań wynikających z transakcji REPO i BSB (SBB). Stopień pokrycia wartości nominalnej transakcji na instrumentach pochodnych Umowami Ramowymi i Umowami Zabezpieczającymi i CSA wyniósł odpowiednio 99,7% oraz 95,4%.

Dodatnia wartość godziwa brutto kontraktów zawartych z instytucjami finansowymi na dzień 31 grudnia 2010 roku wyniosła 1,67 mld złotych. Wartość tę obliczono sumując dodatnie rynkowe wartości dla wszystkich trwających transakcji. Wartość netto ekspozycji kredytowej po uwzględnieniu saldowania transakcji dla kontrahentów posiadających umowy ramowe wyniosła ok. 194 mln złotych. Korzyści z saldowania wyniosły więc ok. 1,48 mld złotych (nie zostały one uwzględnione przy wyliczaniu wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego, o czym jest mowa w rozdziale nr 4 „Wymogi kapitałowe (filar I)”). Wartość przyjętego od kontrahentów zabezpieczenia w ramach umów CSA i Umów Zabezpieczających wyniosła 180 mln złotych.

Na dzień 31 grudnia 2010 roku Bank nie posiadał żadnych kredytowych transakcji pochodnych (CDS).

Na dzień 31 grudnia 2010 roku Bank uwzględnił korekty z tytułu wyceny kredytowej w wycenie pochodnych instrumentów finansowych zawartych z niefinansowymi podmiotami gospodarczymi na podstawie przeprowadzonej analizy odzyskiwalności ekspozycji. W korekcie Bank uwzględnił wartość rynkową ryzyka kredytowego z punktu widzenia Banku. Analizą zostały objęte wszystkie istotne ekspozycje z tytułu dodatniej dla Banku wyceny pochodnych instrumentów finansowych zawartych z niefinansowymi podmiotami gospodarczymi. W szczególności w korekcie uwzględniono ryzyko niewykonania umów zawartych z kontrahentem, na podstawie m.in. analizy sytuacji ekonomiczno-finansowej podmiotów, prawdopodobieństwo spłat poszczególnych kontraktów, jak również wartość odzyskiwalną zabezpieczeń.

Znaczna część instytucji finansowych, z którymi Bank zawiera transakcje na rynku międzybankowym, posiada wysoki poziom *ratingów* zewnętrznych A lub AA (tabela 2.15).

Tabela 2.15

JAKOŚĆ ZAANGAŻOWAŃ* WOBEC INSTYTUCJI FINANSOWYCH**

Rating	PKO Bank Polski SA	
	2010	
AA		3%
A		51%
BBB		13%
B		0%
Brak ratingu		33%
Razem		100%

* Zaangażowanie stanowi sumę zaangażowania nominalnego z tytułu lokat i papierów wartościowych oraz sumę wycen instrumentów pochodnych, z uwzględnieniem ich nettowania dla kontrahentów, z którymi obowiązują umowy ramowe o kompensowaniu.

** Zaangażowanie wobec instytucji spoza Grupy Kapitałowej.

Powyższe zestawienie bazuje na *ratingach* zewnętrznych przyznanych przez agencje *Moody's*, *Standard&Poor's* i *Fitch* zmapowanych na jednolitą skalę *ratingową*.

2.2.4. RAPORTOWANIE RYZYKA KREDYTOWEGO

W Banku sporządzane są miesięczne i kwartalne raporty na temat ryzyka kredytowego, których odbiorcami są m. in.: KZAP, KKB, Zarząd Banku i Rada Nadzorcza Banku. Raportowanie ryzyka kredytowego obejmuje cykliczne informowanie o skali narażenia na ryzyko portfela kredytowego. Poza informacją dla Banku, raporty zawierają również informację o poziomie ryzyka kredytowego dwóch spółek Grupy Kapitałowej – KREDOBANK SA i Grupy Kapitałowej BFL SA, w których występuje istotny poziom ryzyka kredytowego.

Ponadto w Banku opracowywane są raporty dotyczące ryzyka instrumentów pochodnych w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym, kwartalnym oraz półrocznym, przy czym raporty miesięczne za miesiąc kończący kwartał oraz raporty kwartalne i półroczne dotyczą także Grupy Kapitałowej. Raporty zawierają informacje o ekspozycji na ryzyko instrumentów pochodnych oraz informacje na temat wykorzystania limitów na to ryzyko. Odbiorcami raportów są przede wszystkim: KZAP, Zarząd Banku oraz Rada Nadzorcza Banku.

2.2.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA KREDYTOWEGO

2.2.5.1. Polityka zabezpieczeń

Prowadzona przez Bank i spółki Grupy Kapitałowej polityka zabezpieczeń ma na celu należyte zabezpieczenie interesu Grupy Kapitałowej, w tym przede wszystkim ustanowienie zabezpieczenia dającego możliwie najwyższy poziom odzysku z wierzytelności w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych. Polityka w zakresie prawnych zabezpieczeń określona została w przepisach wewnętrznych spółek Grupy Kapitałowej.

Ustanawianie określonych typów zabezpieczeń uzależnione jest od produktu oraz rodzaju klienta.

Przy udzielaniu kredytów przeznaczonych na finansowanie rynku mieszkaniowego zabezpieczenie obligatoryjnie ustanawiane jest w postaci hipoteki na nieruchomości. Do czasu skutecznego ustanowienia zabezpieczenia hipotecznego (w zależności od rodzaju kredytu oraz jego kwoty) stosuje się podwyższoną marżę kredytową lub przyjmuje się zabezpieczenie przejściowe w formie przelewu wierzytelności z umowy na wybudowanie lokalu, weksla, poręczenia czy też ubezpieczenie wierzytelności.

Przy udzielaniu kredytów detalicznych dla klientów indywidualnych przyjmuje się najczęściej zabezpieczenie osobiste (poręczenie cywilne, poręczenie wekslowe) albo ustanawia się zabezpieczenia na rachunku bankowym klienta, na samochodzie lub papierach wartościowych.

Zabezpieczenie kredytów przeznaczonych na finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw oraz klientów korporacyjnych ustanawia się m. in.: na wierzytelnościach gospodarczych, rachunkach bankowych, rzeczach ruchomych, nieruchomościach czy papierach wartościowych.

Przy przyjmowaniu prawnych zabezpieczeń kredytów Bank stosuje następujące zasady:

- 1) w przypadku znacznych kwotowo kredytów ustanawianych jest kilka rodzajów zabezpieczeń, z uwzględnieniem, jeśli jest to możliwe, łączenia zabezpieczeń osobistych z rzeczowymi,
- 2) preferowane jest przyjmowanie zabezpieczeń płynnych tj. zabezpieczeń rzeczowych, w stosunku do których istnieje znaczne prawdopodobieństwo szybkiego zaspokojenia się przez Bank, przy uzyskaniu ceny zbliżonej do wartości składników określonych przy przyjmowaniu zabezpieczeń,
- 3) zabezpieczenia narażone na ryzyko znacznych niekorzystnych wahań wartości spełniają rolę pomocniczą,
- 4) w przypadku przyjęcia zabezpieczenia rzeczowego, jako dodatkowe zabezpieczenie przyjmowany jest przelew wierzytelności pieniężnej z umowy ubezpieczenia przedmiotu tego zabezpieczenia lub umowa ubezpieczenia wystawiona na rzecz Banku,
- 5) skuteczne ustanowienie zabezpieczeń zgodnie z treścią umowy jest warunkiem uruchomienia środków pieniężnych.

Ustanowione zabezpieczenia podlegają okresowemu monitorowaniu w celu ustalenia aktualnego poziomu ryzyka kredytowego transakcji. Monitorowaniu podlega:

- 1) sytuacja majątkowa lub finansowa podmiotu udzielającego zabezpieczenia osobistego,
- 2) stan oraz wartość przedmiotu zabezpieczenia rzeczowego,
- 3) inne uwarunkowania wpływające na potencjalną możliwość odzyskania wierzytelności Banku.

Zabezpieczenia w formie hipoteki na nieruchomości podlegają szczególnej ocenie. Bank dokonuje okresowego monitoringu przyjętych na zabezpieczenie nieruchomości (z uwzględnieniem wskaźnika LtV), jak również monitoruje ceny na rynku nieruchomości. W przypadku, gdy analiza wykaże istotny spadek cen na rynku nieruchomości, w Banku uruchamiane są awaryjne procedury postępowania.

Przy zawieraniu umów leasingowych Grupa Kapitałowa BFL SA, jako właściciel oddawanych w leasing przedmiotów, traktuje je jako zabezpieczenie transakcji. W przypadku, gdy płynność (popyt na dany rodzaj środka trwałego na rynku wtórnym), tempo utraty wartości rynkowej przedmiotu bądź sytuacja finansowa klienta według procedur wewnętrznych nie są akceptowalne, stosowane jest dodatkowe zabezpieczenie prawne w formach przewidzianych i stosowanych przez banki. Należą do nich zabezpieczenia rzeczowe takie jak: obciążenia hipoteczne, zastawy rejestrowe, przewłaszczenia, umowy

odkupu przedmiotów leasingu zawierane z dostawcami oraz zabezpieczenia finansowe takie jak: przelewy wierzytelności, pełnomocnictwa do rachunków bankowych i kaucje.

2.2.5.2. Narzędzia zarządzania ryzykiem kredytowym

Do podstawowych narzędzi zarządzania ryzykiem kredytowym stosowanych w Banku należą w szczególności:

- 1) wartości progowe warunkujące udostępnienie finansowania klientom, w tym punkty odjęcia – minimalna liczba punktów przyznawanych w wyniku oceny wiarygodności z wykorzystaniem systemu *scoringowego* (dla klienta indywidualnego), bądź klasa *ratingu* klienta oraz klasa *ratingu* łącznego (dla klienta instytucjonalnego), od których można dokonać z klientem transakcji kredytowej,
- 2) warunki ryzyka kredytowego transakcji kredytowej określone dla danego typu transakcji (np. minimalna wartość współczynnika zabezpieczenia WZ, maksymalna wartość LtV, maksymalna kwota kredytu, wymóg zabezpieczenia),
- 3) minimalne marże kredytowe – marże na ryzyko kredytowe związane z dokonaniem przez Bank określonej transakcji kredytowej z danym klientem instytucjonalnym, przy czym oferowane klientowi oprocentowanie nie może być niższe od stawki referencyjnej powiększonej o marżę na ryzyko kredytowe,
- 4) limity określające apetyt na ryzyko, w tym limity:
  - a) koncentracji – limity określone w art. 71 ust. 1 ustawy Prawo bankowe,
  - b) branżowe – limity ograniczające poziom ryzyka związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych prowadzących działalność w branżach charakteryzujących się wysokim poziomem ryzyka kredytowego,
  - c) wynikające z rekomendacji S i T związane z ekspozycjami kredytowymi klientów Banku,
  - d) transakcyjne – limity ograniczające działalność na rynku międzybankowym oraz działalność na rynku klientów instytucjonalnych w obszarze transakcji pochodnych,
  - e) limity kompetencyjne – określają maksymalny poziom uprawnień do podejmowania decyzji kredytowych wobec klientów Banku, limity zależą przede wszystkim od kwoty zaangażowania kredytowego Banku w stosunku do klienta (lub grupy klientów powiązanych) i okresu transakcji kredytowej; wysokość limitów kompetencyjnych zależy od poziomu podejmowania decyzji kredytowej (w strukturze organizacyjnej Banku).

Szczególną rolę w ustanawianiu minimalnych warunków transakcji stanowi polityka zabezpieczeń w zakresie ryzyka kredytowego. Prowadzona przez Bank i spółki Grupy Kapitałowej polityka zabezpieczeń ma na celu należyte zabezpieczenie ryzyka kredytowego, na jakie narażona jest Grupa Kapitałowa, w tym przede wszystkim ustanowienie zabezpieczeń dających możliwie najwyższy poziom odzysku w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych wierzytelności.

Przy przyjmowaniu prawnych zabezpieczeń kredytów Bank stosuje następujące zasady:

- 1) w przypadku znacznych kwotowo kredytów ustanawianych jest kilka rodzajów zabezpieczeń, z uwzględnieniem, jeśli jest to możliwe, łączenia zabezpieczeń osobistych z rzeczowymi,
- 2) preferowane jest przyjmowanie zabezpieczeń płynnych tj. zabezpieczeń rzeczowych, w stosunku do których istnieje znaczne prawdopodobieństwo szybkiego zaspokojenia

- przez Bank, przy uzyskaniu ceny zbliżonej do wartości składników określonych przy przyjmowaniu zabezpieczeń,
- 3) zabezpieczenia narażone na ryzyko znacznych niekorzystnych wahań wartości spełniają rolę pomocniczą,
  - 4) w przypadku przyjęcia zabezpieczenia rzeczowego, jako dodatkowe zabezpieczenie przyjmowany jest przelew wierzytelności pieniężnej z umowy ubezpieczenia przedmiotu tego zabezpieczenia lub umowa ubezpieczenia wystawiona na rzecz Banku,
  - 5) skuteczne ustanowienie zabezpieczeń zgodnie z treścią umowy jest warunkiem uruchomienia środków pieniężnych.

Polityka w zakresie prawnych zabezpieczeń określona została w przepisach wewnętrznych spółek Grupy Kapitałowej.

Ustanawianie określonych typów zabezpieczeń uzależnione jest od produktu oraz rodzaju klienta. Przy udzielaniu kredytów przeznaczonych na finansowanie rynku mieszkaniowego zabezpieczenie obowiązkowo ustanawiane jest w postaci hipoteki na nieruchomości. Do czasu skutecznego ustanowienia zabezpieczenia hipotecznego (w zależności od rodzaju kredytu oraz jego kwoty) stosuje się podwyższoną marżę kredytową lub/i przyjmuje się zabezpieczenie w formie przelewu wierzytelności z umowy na wybudowanie lokalu, weksła, poręczenia czy też ubezpieczenie wierzytelności.

Przy udzielaniu kredytów detalicznych dla klientów indywidualnych przyjmuje się najczęściej zabezpieczenie osobiste (poręczenie cywilne, poręczenie wekslowe) albo ustanawia się zabezpieczenia na rachunku bankowym klienta, na samochodzie lub papierach wartościowych.

Zabezpieczenie kredytów przeznaczonych na finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw oraz klientów korporacyjnych ustanawia się m.in.: na wierzytelnościach gospodarczych, rachunkach bankowych, rzeczach ruchomych, nieruchomościach czy papierach wartościowych. Przy zawieraniu umów leasingowych Grupa Kapitałowa BFL SA, jako właściciel oddawanych w leasing przedmiotów, traktuje je jako zabezpieczenie transakcji.

2.2.5.3. Zarządzanie ryzykiem kredytowym w spółkach Grupy Kapitałowej

Spółki Grupy Kapitałowej, w których występuje istotny poziom ryzyka kredytowego (KREDOBANK SA, Grupa Kapitałowa BFL SA) zarządzają ryzykiem kredytowym indywidualnie, przy czym stosowane metodologie oceny i pomiaru ryzyka kredytowego dostosowane są do metod stosowanych w PKO Banku Polskim SA, przy uwzględnieniu specyfiki działalności spółek.

Zmiana rozwiązań stosowanych przez spółki Grupy Kapitałowej jest każdorazowo uzgadniana z jednostkami odpowiedzialnymi za zarządzanie ryzykiem w Banku.

Grupa Kapitałowa BFL SA oraz KREDOBANK SA cyklicznie dokonują pomiaru ryzyka kredytowego, a wyniki tego pomiaru przekazują do Banku.

W strukturach organizacyjnych KREDOBANK SA i Grupy Kapitałowej BFL SA funkcjonują komórki organizacyjne w obszarze ryzyka, które odpowiadają w szczególności za:

- 1) opracowywanie metod oceny ryzyka kredytowego, tworzenia rezerw i odpisów,
- 2) kontrolę i monitorowanie ryzyka kredytowego w procesie kredytowym,
- 3) jakość oraz efektywność restrukturyzacji i procesu windykacji wierzytelności klientów.

Limity podejmowania decyzji kredytowych uzależnione są w tych spółkach w szczególności od: kwoty zaangażowania

kredytowego wobec klienta, kwoty jednostkowej transakcji kredytowej oraz okresu transakcji kredytowej.

Proces podejmowania decyzji kredytowych w KREDOBANK SA i Grupie Kapitałowej BFL SA wspierają komitety kredytowe, które są aktywowane w przypadku transakcji kredytowych generujących podwyższony poziom ryzyka kredytowego.

Właściwe komórki organizacyjne Pionu Ryzyka Bankowego uczestniczą w zarządzaniu ryzykiem kredytowym w spółkach Grupy Kapitałowej przez opiniowanie projektów i okresowy przegląd przepisów wewnętrznych tych spółek odnoszących się do oceny ryzyka kredytowego oraz przygotowanie rekomendacji dotyczących zmian w projektach przepisów. Bank wspiera wdrożenie w spółkach Grupy Kapitałowej rekomendowanych zmian w zasadach oceny ryzyka kredytowego.

W 2010 roku KREDOBANK SA dokonał centralizacji oceny ryzyka kredytowego oraz wprowadził System Wczesnego Ostrzegania (SWO) obejmujący kredyty dla osób prawnych. Wprowadził SMS-owe informowanie klientów: zapobiegawczy SMS – na trzy dni przed terminem spłaty oraz SMS – trzeciego dnia przeterminowania spłaty zadłużenia kredytowego. Przeprowadził działania mające na celu systematyzację monitoringu operacji kredytowych, w szczególności poprzez opracowanie bazy o aktualnych umowach ubezpieczenia kredytów. Powołał Komitet ds. restrukturyzacji w celu podwyższenia efektywności działań w trakcie podejmowania decyzji o restrukturyzacji kredytów oraz wprowadził centralizację procesu podejmowania decyzji kredytowych.

W 2010 roku Grupa Kapitałowa BFL SA kontynuowała działania zmierzające do ograniczenia ryzyka kredytowego polegające na zbudowaniu bezpiecznego portfela leasingowego gwarantującego dodatkowo skonsolidowane wyniki Grupy Kapitałowej BFL SA, bezpieczeństwo kapitału oraz dążenie do ograniczenia udziału należności zagrożonych w portfelu. W polityce zostały określone między innymi kryteria uznawania branż, klientów oraz przedmiotów za niepożądane a także limity na zaangażowania w poszczególne branże oraz limity koncentracji dla klientów. Celem Grupy Kapitałowej BFL SA jest rozwijanie działalności leasingowej poprzez bankowy kanał dystrybucji.

2.2.5.4. Działania zarządcze dotyczące instrumentów pochodnych

W celu ograniczenia ryzyka kredytowego transakcji pochodnych Bank zawiera umowy ramowe, mające na celu zabezpieczanie roszczeń Banku wobec kontrahentów, wynikających z transakcji pochodnych przez kompensację wymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka rozliczeniowego) oraz niewymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka przedrozliczeniowego).

Umowy ramowe zawierane są z kontrahentami zagranicznymi zgodnie ze standardami wypracowanymi przez ISDA (*International Swaps and Derivatives Association*) oraz ISMA (*International Securities Market Association*), a z kontrahentami krajowymi zgodnie ze standardami wypracowanymi przez ZBP. Umowy ramowe mające za przedmiot transakcje dłużnymi papierami wartościowymi z krajowymi instytucjami finansowymi, zawierane są na podstawie wewnętrznego standardu Banku. W celu ograniczenia ryzyka kredytowego, w przypadkach planowanego rozszerzenia skali operacji z instytucją finansową na podstawie umowy ramowej, strony zawierają umowę zabezpieczającą CSA (*Credit Support Annex*). Na podstawie umowy zabezpieczającej każda ze stron, po spełnieniu

przesłanek określonych w tej umowie, zobowiązuje się do ustanowienia stosownego zabezpieczenia wraz z prawem do jego potrącenia.

W Banku wypracowano standard podpisywania umów ramowych ISDA, który określa tryb postępowania podczas negocjacji oraz w trakcie podpisywania i administrowania umowami ramowymi oraz umowami zabezpieczającymi, zawieranymi z krajowymi bankami i instytucjami finansowymi oraz umowami ramowymi i załącznikami wsparcia kredytowego zawieranymi z bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi.

Zawierane przez Bank umowy ISMA i CSA zawierają postanowienia określające dopuszczalną różnicę pomiędzy ekspozycją kredytową a wartością zabezpieczenia.

Umowy CSA, będące aneksami do umów ISDA, dopuszczają dwie formy zabezpieczenia: gotówkowe oraz w postaci papierów wartościowych.

Bank wymaga od kontrahenta ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia np. w postaci blokady na rachunku papierów wartościowych w przypadku gdy planowana wielkość współpracy z kontrahentem przekracza wysokość przyznanego mu limitu. Zabezpieczone pozostają również transakcje objęte umową CSA, w przypadku gdy wielkość ekspozycji przekracza określony w umowie wartość progową.

Zawarcie umowy ramowej z kontrahentem stanowi podstawę weryfikacji wysokości wewnętrznego limitu na kontrahenta oraz długości okresów zaangażowań Banku w terminowe transakcje finansowe lub operacje sprzedaży papierów wartościowych ze zobowiązaniem do ich odkupu. Limit na klienta ustalany jest na podstawie wewnętrznej oceny (*rating* wewnętrzny), a także na podstawie wielkości funduszy własnych Banku i klienta.

W przypadku dokonywania transakcji kredytowych z instytucjami finansowymi mającymi siedzibę za granicą Rzeczypospolitej Polskiej stosuje się międzynarodowe standardy umów kredytowych *Loan Market Association*.

Zabezpieczenie transakcji zawieranych na rynku międzybankowym odbywa się w ramach umów CSA. Podpisane przez Bank umowy ustalają dla każdego kontrahenta z osobną stałą wartością dopuszczalnej niezabezpieczonej ekspozycji. W umowach dotyczących zawartych przez Bank nie występują postanowienia, które nakładałyby konieczność zapewnienia dodatkowego zabezpieczenia w przypadku obniżenia *ratingu* jednej ze stron.

W przypadku wystąpienia sytuacji, w której klient (kontrahent) nie wywiązałby się ze swojego zobowiązania z tytułu rozliczenia takiego instrumentu, kwota rozliczenia byłaby zaewidencjonowana jako należność, wyceniana w wartości nominalnej skorygowanej o należne odsetki oraz pomniejszona odpowiednio o kwotę utworzonych odpisów z tytułu utraty jej wartości.

Bank dokonuje comiesięcznego przeglądu transakcji pochodnych zawartych z podmiotami gospodarczymi w celu identyfikacji transakcji zagrożonych utratą wartości z tytułu ryzyka kredytowego i uwzględnia rozpoznaną utratą wartości w wycenie tych transakcji.

Identyfikacja transakcji zagrożonych utratą wartości polega na rozpoznaniu zdarzeń wskazujących na zagrożenie realizacji płatności wynikających z transakcji, w szczególności:

1) opóźnienia w realizacji płatności wynikających z transakcji,

- 2) braku pokrycia transakcji w przewidywanych przepływach pieniężnych z tytułu działalności gospodarczej klienta lub przyjętych zabezpieczeniach transakcji,
- 3) znaczącego pogorszenia się *ratingu* wewnętrznego klienta lub braku informacji o aktualnej ocenie *ratingowej*.

Przy ustalaniu korekty wyceny transakcji pochodnych stosuje się następujące metody:

- 1) zindywidualizowaną - w odniesieniu do:
  - a) transakcji czynnych, które nie posiadają pokrycia w przewidywanych przyszłych przepływach pieniężnych z działalności klienta zabezpieczonych tymi transakcjami lub w ustanowionym zabezpieczeniu transakcji
  - b) transakcji zamkniętych nierozliczonych, przekazanych do zarządzania przez komórkę restrukturyzacji i windykacji,
- 2) portfelową - w odniesieniu do pozostałych transakcji pochodnych, jeśli dotyczą klientów z *ratingiem* wewnętrznym oznaczającym niewykonanie zobowiązań albo nieposiadających przypisanego *ratingu* lub nie zostały rozliczone w terminie (z wyjątkiem transakcji posiadających pokrycie w ustanowionym zabezpieczeniu).

W celu ograniczenia ryzyka kredytowego Bank zawiera umowy o kredytowy instrument pochodny lub inne umowy, na podstawie których następuje przeniesienie całości lub części ryzyka związanego z wierzytelnościami Banku.

Ze względu na specyfikę instrumentów pochodnych proces zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych, jest poddany szczególnej kontroli określonej w przepisach wewnętrznych.

Zarządzanie ryzykiem instrumentów pochodnych w spółkach Grupy Kapitałowej określają regulacje wewnętrzne tych spółek, które są opiniowane przez Bank i uwzględniają rekomendacje Banku. Regulacje te określają sposoby i tryb zajmowania pozycji w instrumentach pochodnych przez spółki Grupy Kapitałowej.

W 2010 roku jedynymi spółkami Grupy Kapitałowej, poza Bankiem, wykorzystującymi instrumenty pochodne do zarządzania ryzykiem instrumentów pochodnych, były spółki z Grupy Kapitałowej BFL SA.

KREDOBANK SA nie zawiera transakcji instrumentami pochodnymi z uwagi na zakaz wydany przez ukraiński nadzór bankowy, natomiast pozostałe spółki Grupy Kapitałowej mogą zawierać transakcje instrumentami pochodnymi wyłącznie w celu zabezpieczania ryzyka wynikającego z działalności podstawowej danej spółki (portfel bankowy).

2.3. RYZYKO STOPY PROCENTOWEJ, RYZYKO WALUTOWE I RYZYKO PŁYNNOŚCI

2.3.1. WSTĘP

Ryzyko stopy procentowej to ryzyko poniesienia straty na pozycjach bilansowych i pozabilansowych Banku wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w wyniku zmian stóp procentowych na rynku.

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej jest ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian rynkowych stóp procentowych do akceptowalnego poziomu poprzez kształtowanie struktury pozycji bilansowych i pozabilansowych.

Ryzyko walutowe to ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian kursów walutowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji walutowych w poszczególnych walutach.

Celem zarządzania ryzykiem walutowym jest ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian kursów walut do akceptowalnego poziomu poprzez kształtowanie struktury walutowej pozycji bilansowych oraz pozabilansowych.

Ryzyko płynności to ryzyko braku możliwości terminowego wywiązania się ze zobowiązań w wyniku braku płynnych środków; sytuacja braku płynności może wynikać z niewłaściwej struktury bilansu, niedopasowania przepływów pieniężnych, nieotrzymania płatności od kontrahentów, nagłego wycofania środków przez klientów lub innych wydarzeń na rynku.

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest zapewnienie niezbędnej wysokości środków finansowych koniecznych do wywiązania się z bieżących i przyszłych (również potencjalnych) zobowiązań z uwzględnieniem charakteru prowadzonej działalności oraz potrzeb mogących się pojawić w wyniku zmian otoczenia rynkowego poprzez odpowiednie kształtowanie struktury bilansu oraz zobowiązań pozabilansowych.

Bank i spółki Grupy Kapitałowej kierują się następującymi zasadami zarządzania ryzykiem stopy procentowej i ryzykiem walutowym oraz ryzykiem płynności:

- 1) podejmowane są działania w celu utrzymania poziomu ryzyka w ramach przyjętego profilu ryzyka,
- 2) utrzymany jest akceptowalny poziom płynności, którego podstawą jest utrzymanie odpowiedniego poziomu aktywów płynnych,
- 3) główne źródło finansowania aktywów Banku stanowią stabilne środki finansowania, przede wszystkim stabilna baza depozytowa,
- 4) pozycja walutowa jest domykana w ramach przyjętych limitów na ryzyko walutowe.

2.3.2. POMIAR I OCENA RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ, RYZYKA WALUTOWEGO I RYZYKA PŁYNNOŚCI

W celu określenia poziomu ryzyka stopy procentowej, ryzyka walutowego i ryzyka płynności Bank wykorzystuje różne metody jego pomiaru i oceny, w tym:

- 1) dla ryzyka stopy procentowej: model wartości zagrożonej (VaR), miarę wrażliwości dochodu odsetkowego, testy warunków skrajnych oraz luki przeszacowań;
- 2) dla ryzyka walutowego: model wartości zagrożonej (VaR) oraz testy warunków skrajnych;
- 3) dla ryzyka płynności: kontraktową i urealnią lukę płynności, rezerwę płynności, miarę stabilności portfela depozytów oraz wypływy z tytułu kredytów, a także testy warunków skrajnych (stress-testy płynności).

Wartość zagrożona (VaR) jest to potencjalna wartość straty wynikająca z utrzymywanej struktury pozycji bilansowych i pozabilansowych oraz zmienności stóp procentowych albo kursów walut, przy założonym poziomie prawdopodobieństwa i z uwzględnieniem korelacji między czynnikami ryzyka. Do wyznaczania VaR dla potrzeb zarządzania ryzykiem rynkowym stosuje się metodę wariancji – kowariancji przy poziomie ufności 99%. Do zarządzania ryzykiem stopy procentowej oraz walutowym wykorzystuje się między innymi wartość VaR wyznaczoną dla poszczególnych instrumentów finansowych oraz dla portfeli Banku, a także w podziale na rodzaje działalności Banku.

Wrażliwość dochodu odsetkowego jest miarą określającą zmianę dochodu odsetkowego wynikającą ze skokowej zmiany stóp procentowych. Miara ta uwzględnia zróżnicowanie terminów przeszacowań poszczególnych pozycji odsetkowych w każdym z wybranych horyzontów czasowych.

Luka przeszacowań prezentuje różnicę między wartością bieżącą pozycji aktywnych oraz pasywnych narażonych na ryzyko stopy procentowej, podlegających przeszacowaniu w danym przedziale czasowym, przy czym pozycje te ujmowane są w dacie transakcji.

Testy warunków skrajnych dla ryzyka stopy procentowej służą do oszacowania potencjalnych strat wynikających z utrzymywanej struktury bilansu i pozycji pozabilansowych w przypadku wystąpienia sytuacji na rynku, która nie jest standardowo opisana za pomocą miar statystycznych. W Banku stosowane są dwa rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze hipotetyczne – w których arbitralnie przyjmowana jest skala zmian stóp procentowych, jak np. równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych w walutach: PLN, EUR, USD, CHF i GBP o ± 50 pb. oraz o ± 200 pb.,
- 2) scenariusze historyczne – w których zmiany stóp procentowych są przyjmowane na podstawie zachowań stóp procentowych w przeszłości, obejmujące: największą historyczną zmianę, wygięcie krzywej dochodowości z uwzględnieniem pozycji na portfelach, wygięcie krzywej dochodowości typu peak oraz typu twist, największe historyczne nierównoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych dla papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych je zabezpieczających.

W procesie pomiaru ryzyka stopy procentowej Bank przyjął założenie, iż wartość przyszłych wcześniejszych spłat kredytów oraz wypłata depozytów o nieustalonym terminie wymagalności są zastępowane odpowiednio przez przyszłą sprzedaż kredytów oraz przyszłe złożone depozyty o nieustalonym terminie wymagalności. Założenie to wynika m.in. ze stosowanych rodzajów oprocentowania dla produktów kredytowych i depozytowych Banku.

Testy warunków skrajnych (*stress-testing* i *crash-testing*) dla ryzyka walutowego służą do oszacowania potencjalnej straty z zajętych pozycji walutowych w przypadku wystąpienia nadzwyczajnej sytuacji na rynku walutowym, która nie jest standardowo opisana za pomocą miar statystycznych. W Banku stosowane są dwa rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze hipotetyczne – w których przyjmuje się hipotetyczną aprecjację lub deprecjację kursów walutowych (15-procentową oraz 50-procentową),
- 2) scenariusze historyczne – scenariusze zachowań kursów walutowych zaobserwowane w przeszłości.

Dla celów zarządzania płynnością Bank w szczególności określa:

- 1) kontraktową lukę płynności – zestawienie wszystkich pozycji bilansu ze względu na ich zapadalność i wymagalność,
- 2) urealnią lukę płynności – zestawienie poszczególnych kategorii bilansu ze względu na ich urealniający termin zapadalności lub wymagalności,
- 3) rezerwę płynności – różnicę pomiędzy najbardziej płynnymi aktywami a oczekiwanymi i potencjalnymi zobowiązaniami, które stają się wymagalne w danym okresie.

Testy warunków skrajnych (*stress-testing*) dla ryzyka płynności służą do oszacowania minimalnej liczby dni roboczych, przez które Bank mógłby w pełni wypłacać środki

podmiotom niefinansowym oraz sprawdzenia, czy w przypadku zmaterializowania się scenariusza szokowego posiadane przez Bank środki są wystarczające na pokrycie zobowiązań. W Banku stosowane są dwa rodzaje scenariuszy:

- 1) scenariusze masowego wycofywania depozytów przez klientów niefinansowych,
- 2) scenariusze wrażliwości wpływów i wypływów na zmianę warunków rynkowych.

2.3.3. MONITOROWANIE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ, RYZYKA WALUTOWEGO I RYZYKA PŁYNNOŚCI

2.3.3.1. Ryzyko stopy procentowej

W 2010 roku ryzyko stopy procentowej Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA kształtowało się w ramach ustalonych limitów. Było ono zdeterminowane głównie ryzykiem niedopasowania terminów przeszacowań aktywów i zobowiązań.

Na dzień 31 grudnia 2010 roku ekspozycja Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA na ryzyko złotowej stopy

procentowej, a także na ryzyko stopy procentowej w walutach EUR i CHF składała się głównie z ekspozycji Banku. Ryzyko stopy procentowej w tych walutach, generowane przez pozostałe spółki Grupy Kapitałowej nie wpływało w istotny sposób na ryzyko stopy procentowej całej Grupy i tym samym nie zmieniało istotnie jej profilu ryzyka.

Ekspozycja Grupy Kapitałowej na ryzyko stopy procentowej w USD składała się zarówno z ekspozycji Banku, jak i ekspozycji spółek Grupy Kapitałowej. Ryzyko stopy procentowej spółek Grupy Kapitałowej zmniejszało ryzyko stopy procentowej Grupy Kapitałowej w przedziale do 6 miesięcy. W pozostałych przedziałach ryzyko stopy procentowej spółek Grupy Kapitałowej zwiększało ekspozycję Grupy Kapitałowej na ryzyko stopy procentowej.

Tabele 2.16 – 2.19 przedstawiają luki przeszacowań Grupy Kapitałowej według stanu na dzień 31 grudnia 2010 roku w podziale na waluty.

Tabela 2.16

2010	Luka przeszacowań złotowa (w mln PLN)							Razem
	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesięcy	6-12 miesięcy	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	40 603	16 992	-23 910	-13 446	-2 969	498	329	18 098
Luka skumulowana	40 603	57 596	33 686	20 240	17 271	17 769	18 098	0
Spółki zależne Grupy								
Luka okresowa	-529	-120	52	-463	102	41	0	-917
Luka skumulowana	-529	-649	-597	-1 060	-958	-917	-917	0
RAZEM - Luka okresowa	40 074	16 872	-23 857	-13 909	-2 867	538	329	17 180
RAZEM - Luka skumulowana	40 074	56 946	33 089	19 180	16 313	16 851	17 180	0

Tabela 2.17

2010	Luka przeszacowań USD (w mln USD)							Razem
	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesięcy	6-12 miesięcy	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	350	-118	-140	-138	-1	0	0	-46
Luka skumulowana	350	233	93	-45	-46	-46	-46	0
Spółki zależne Grupy								
Luka okresowa	-46	-44	-27	-1	13	55	94	44
Luka skumulowana	-46	-90	-117	-118	-105	-50	44	0
RAZEM - Luka okresowa	304	-161	-167	-139	12	55	94	-2
RAZEM - Luka skumulowana	304	143	-24	-163	-151	-96	-2	0

Tabela 2.18

2010	Luka przeszacowań EUR (w mln EUR)							Razem
	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	659	-306	88	-220	10	-605	26	-348
Luka skumulowana	659	353	441	221	231	-375	-348	0
Spółki zależne Grupy								
Luka okresowa	2	-3	-9	-3	10	13	14	24
Luka skumulowana	2	-1	-10	-13	-4	9	24	0
RAZEM - Luka okresowa	661	-308	78	-223	20	-592	41	-325
RAZEM - Luka skumulowana	661	353	431	208	227	-365	-325	0

Tabela 2.19

2010	Luka przeszacowań CHF (w mln CHF)							Razem
	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	312	-563	-4	-4	0	2	7	-250
Luka skumulowana	312	-250	-254	-258	-258	-257	-250	0
Spółki zależne Grupy								
Luka okresowa	-10	4	0	0	0	0	0	-6
Luka skumulowana	-10	-6	-6	-6	-6	-6	-6	0
RAZEM - Luka okresowa	303	-559	-4	-4	0	2	7	-256
RAZEM - Luka skumulowana	303	-256	-259	-264	-264	-262	-256	0

VaR i analiza scenariuszy warunków skrajnych w zakresie aktywów finansowych Banku oraz Grupy Kapitałowej (łącznie dla portfela bankowego i handlowego) narażonych na ryzyko stopy procentowej na dzień 31 grudnia 2010 roku oraz na dzień 31 grudnia 2009 roku zostały przedstawione poniżej:

Tabela 2.20

	Wrażliwość aktywów finansowych narażonych na ryzyko stopy procentowej			
	2010		2009	
	VaR 10-dniowy	Stress-test ±200 pb.	VaR 10-dniowy	Stress-test ±200 pb.
PKO Bank Polski SA	39,0	475,1	17,1	164,4
Spółki zależne Grupy Kapitałowej	-	94,7	-	117,3
Razem	-	522,6	-	233,3

Na dzień 31 grudnia 2010 roku wartość zagrożona na stopie procentowej Banku w horyzoncie 10-dniowym (VaR 10-dniowy) wyniosła 39 mln złotych, co stanowiło ok. 0,24% funduszy własnych Banku.

Wyniki testów warunków skrajnych pokazujące zmiany wartości rynkowej wynikające z przesunięcia krzywych

dochodowości w podziale na poszczególne waluty zostały przedstawione w poniższej tabeli:

Tabela 2.21

Wyniki testów warunków skrajnych* - równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych o ±200 pb.

Waluta	Bank		Spółki zależne Grupy		Razem	
	2010	2009	2010	2009	2010	2009
PLN	255,4	148,8	1,4	7,2	256,8	156,0
EUR	216,2	8,6	17,4	12,8	198,7	21,4
USD	2,3	2,1	75,9	97,3	66,0	99,4
CHF	0,4	4,2	0,0	0,1	0,3	4,3
GBP	0,8	0,6	0,0	0,0	0,8	0,6

* Wartości dla walut obcych zostały przedstawione w ekwiwalencji złotowym.

Biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności spółek Grupy Kapitałowej generujących największe ryzyko stopy procentowej (Grupa Kapitałowa BFL SA oraz KREDOBANK SA) oraz specyfikę rynku, na którym działają spółki, Bank nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości VaR dla ryzyka stopy procentowej. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem stopy procentowej. Miarę VaR 10-dniowy dla głównych walut stosuje KREDOBANK SA. Jej

wartość na dzień 31 grudnia 2010 roku wyniosła ok. 30,2 mln złotych.

2.3.3.2. Ryzyko walutowe

W 2010 roku ryzyko kursu walutowego Grupy Kapitałowej kształtowało się na niskim poziomie, gdyż Bank, co do zasady, prowadzi politykę domykania pozycji walutowych. VaR 10-dniowy dla pozycji walutowej Banku na dzień 31 grudnia 2010 roku wynosił 3,2 mln złotych, co stanowiło ok. 0,02% funduszy własnych Banku. VaR i analiza testów warunków skrajnych aktywów finansowych Banku oraz Grupy Kapitałowej (łącznie dla wszystkich walut) narażonych na ryzyko walutowe na dzień 31 grudnia 2010 roku oraz na dzień 31 grudnia 2009 roku przedstawiały się następująco:

Tabela 2.22

Wrażliwość aktywów finansowych narażonych na ryzyko walutowe

	2010		2009	
	VaR 10-dniowy	Stress-test ±15%	VaR 10-dniowy	Stress-test ±15%
PKO Bank Polski SA	3,2	4,0	1,1	4,4
Spółki zależne Grupy	-	2,1	-	3,7
Razem	-	6,1	-	0,7

Podobnie jak przy ryzyku stopy procentowej, biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności spółek Grupy Kapitałowej generujących największe ryzyko walutowe (Grupa Kapitałowa BFL SA oraz KREDOBANK SA) oraz specyfikę rynku, na którym działają spółki, Bank nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości VaR dla ryzyka walutowego. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do

zarządzania ryzykiem walutowym. Miarę VaR 10-dniowy stosuje KREDOBANK SA. Jej wartość na dzień 31 grudnia 2010 roku wyniosła ok. 0,18 mln zł.

2.3.3.3. Ryzyko płynności

Prezentowane poniżej urealnione luki płynności zawierają zestawienie zapadających aktywów i wymagalnych pasywów oraz dodatkowo zostały urealnione o wybrane pozycje bilansowe w celu realnego zobrazowania pozycji płynnościowej Banku i spółek Grupy Kapitałowej. Najważniejsze urealnienia dotyczą:

- 1) osadu depozytów (z wyłączeniem rynku międzybankowego) i ich wymagalności – depozyty klientów (rachunki bieżące, konta oszczędnościowe oraz depozyty terminowe) zostały zakwalifikowane do odpowiednich przedziałów czasowych uwzględniając ich stabilność (utrzymywanie się odpowiedniego poziomu salda lub odnawialność po terminie wymagalności),
- 2) osadu kredytów w rachunkach bieżących podmiotów niefinansowych i ich zapadalności – kredyty w rachunku bieżącym zostały zakwalifikowane do odpowiednich przedziałów czasowych uwzględniających odnawialność tych kredytów,
- 3) płynnych papierów wartościowych i ich terminu zapadalności – płynne papiery wartościowe zostały zakwalifikowane do przedziału do 1 miesiąca zgodnie z możliwym terminem ich upłynnienia (zastawu, sprzedaży).

Poniższa tabela prezentuje dane dotyczące luki okresowej oraz skumulowanej luki okresowej Banku i spółek Grupy Kapitałowej, według stanu na dzień 31 grudnia 2010 roku oraz na dzień 31 grudnia 2009 roku.

Tabela 2.23

UREALNIONA LUKA PŁYNNOCI* - AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA

2010	a'vista	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	3 221	14 310	-711	-66	3 965	5 019	-1 317	-24 421
Luka skumulowana	3 221	17 531	16 819	16 754	20 719	25 738	24 421	0
Spółki zależne Grupy								
Luka okresowa	-13	-207	-239	-41	-165	141	303	220
Luka skumulowana	-13	-221	-459	-500	-665	-523	-220	0
RAZEM - Luka okresowa	3 207	14 103	-950	-107	3 801	5 160	-1 014	-24 200
RAZEM - Luka skumulowana	3 207	17 310	16 360	16 254	20 054	25 215	24 200	0
2009**								
2009**	a'vista	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat
PKO Bank Polski SA								
Luka okresowa	6 682	15 885	-3 041	590	3 842	7 812	-1 169	-30 601
Luka skumulowana	6 682	22 567	19 526	20 116	23 958	31 770	30 601	0
Spółki zależne Grupy								
Luka okresowa	163	-559	-431	-114	48	24	486	382
Luka skumulowana	163	-396	-827	-941	-893	-868	-382	0
RAZEM - Luka okresowa	6 845	15 326	-3 472	476	3 890	7 837	-683	-30 218
RAZEM - Luka skumulowana	6 845	22 171	18 699	19 175	23 065	30 902	30 218	0

* Wyznaczona jako suma urealnionej luki płynności PKO Banku Polskiego SA i kontraktowych luk płynności pozostałych spółek Grupy Kapitałowej

** Wartości sprowadzone do porównywalności wg przedziałów obowiązujących na dzień 31 grudnia 2010 r.

We wszystkich przedziałach urealniona skumulowana luka płynności Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA wykazywała wartości dodatnie. Oznacza to skumulowaną nadwyżkę zapadających aktywów nad wymagalnymi zobowiązaniami.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące kontraktowej pozabilansowej luki płynności instrumentów pochodnych Grupy Kapitałowej.

Tabela 2.24

KONTRAKTOWA POZABILANSOWA LUKA PŁYNNOCI INSTRUMENTÓW POCHODNYCH

Grupa PKO Banku Polskiego SA

2010	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
RAZEM - Luka okresowa	123	183	471	527	515	101	-30	1 889
RAZEM - Luka skumulowana	123	306	777	1 304	1 818	1 919	1 889	0
2009*	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	powyżej 5 lat	Razem
RAZEM - Luka okresowa	161	524	131	352	553	1 033	109	2 863
RAZEM - Luka skumulowana	161	685	816	1 168	1 721	2 754	2 863	0

* Wartości sprowadzone do porównywalności wg przedziałów obowiązujących na dzień 31 grudnia 2010 r.

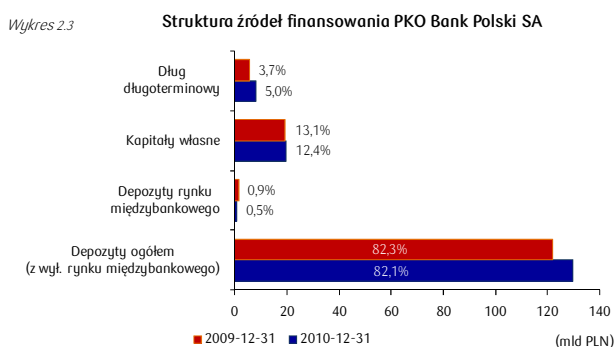
Poniższa tabela przedstawia rezerwę płynności Banku na dzień 31 grudnia 2010 roku oraz na dzień 31 grudnia 2009 roku.

Tabela 2.25

REZERWA PŁYNNOCI PKO Bank Polski SA		
Miara wrażliwości	31.12.2010	31.12.2009
Rezerwa płynności do 1 miesiąca	10 151	16 030

Na dzień 31 grudnia 2010 roku poziom osadu depozytów stanowił ok. 95,2% wszystkich depozytów zdeponowanych w Banku (z wyłączeniem rynku międzybankowego), co oznacza spadek o ok. 0,3 p. proc. w porównaniu do 31 grudnia 2009 roku.

Poniższy wykres przedstawia strukturę źródeł finansowania Banku na 31 grudnia 2009 roku oraz na 31 grudnia 2010 roku.

2.3.4. RAPORTOWANIE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ, RYZYKA WALUTOWEGO ORAZ RYZYKA PŁYNNOCI

W 2010 roku raportowanie informacji o poziomie ryzyka stopy procentowej, ryzyka walutowego oraz ryzyka płynności prowadzone było w cyklach:

- 1) dziennych i tygodniowych – w celach operacyjnych,
- 2) miesięcznych, kwartalnych i półrocznych – w celach zarządczych.

Odbiorcą raportów miesięcznych jest przede wszystkim KZAP, kwartalnych – Zarząd Banku, zaś półrocznych Zarząd Banku i Rada Nadzorcza Banku. Raporty zawierają informacje o poziomie ryzyka stopy procentowej, ryzyka walutowego i ryzyka płynności, na jakie narażony jest Bank, a także (w cyklu kwartalnym) Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA.

2.3.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ, RYZYKA WALUTOWEGO I RYZYKA PŁYNNOCI

Do podstawowych narzędzi zarządzania ryzykiem stopy procentowej, ryzykiem walutowym oraz ryzykiem płynności w Banku należą:

- 1) limity i wartości progowe na poszczególne rodzaje ryzyka,
- 2) określenie dopuszczalnych rodzajów transakcji, narażonych na dany rodzaj ryzyka,
- 3) transakcje zapewniające długoterminowe finansowanie działalności kredytowej.

W zakresie ograniczania ryzyka stopy procentowej Bank określił limity i wartości progowe dotyczące m.in. stopnia

wrażliwości cenowej i wrażliwości dochodu odsetkowego, wysokości strat oraz dopuszczalnych instrumentów pochodnych wrażliwych na zmiany stóp procentowych. Limity te zostały wyznaczone dla poszczególnych portfeli Banku.

W zakresie ograniczania ryzyka walutowego Bank określił limity i wartości progowe zarówno dla miar płynności bieżącej, jak i dla miar płynności średnio- i długoterminowej.

W zakresie ograniczania ryzyka płynności Bank określił limity i wartości progowe zarówno dla miar płynności bieżącej, jak i dla miar płynności średnio- i długoterminowej.

Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, które w związku z prowadzoną działalnością charakteryzują się istotnym poziomem ryzyka stopy procentowej, ryzyka walutowego lub ryzyka płynności, posiadają własne regulacje wewnętrzne w zakresie zarządzania tymi rodzajami ryzyka. Przepisy te zostały opracowane po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji kierowanych do spółek Grupy Kapitałowej przez Bank.

Transakcje na księdze handlowej zawierane są wyłącznie w PKO Banku Polskim SA. Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej zawierają transakcje wyłącznie na księdze bankowej.

2.4. RYZYKO OPERACYJNE

2.4.1. WSTĘP

Ryzyko operacyjne jest rozumiane jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych.

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest optymalizacja efektywności operacyjnej przez obniżenie strat operacyjnych, racjonalizację kosztów, jak również zwiększenie szybkości oraz adekwatności reakcji Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA na zdarzenia od niej niezależne.

Przepisy wewnętrzne Banku jednoznacznie określają podział kompetencji w obszarze zarządzania ryzykiem operacyjnym. Zgodnie z tymi przepisami, całość zagadnień związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym nadzoruje Zarząd Banku, który:

- 1) wyznacza cele zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 2) ustala politykę w zakresie ryzyka operacyjnego,
- 3) podejmuje uchwały w sprawie tolerancji na ryzyko operacyjne oraz limitów na ryzyko operacyjne,
- 4) akceptuje raporty na temat ryzyka operacyjnego.

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym odbywa się na płaszczyźnie rozwiązań systemowych, jak i bieżącego zarządzania tym ryzykiem.

Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na tworzeniu przepisów wewnętrznych oraz innych rozwiązań związanych z ryzykiem operacyjnym między innymi w zakresie:

- 1) zasobów ludzkich,
- 2) organizacji Banku,
- 3) rachunkowości,
- 4) zasad tworzenia przepisów wewnętrznych w Banku,
- 5) teleinformatyki,
- 6) bezpieczeństwa,
- 7) procesów wewnętrznych,
- 8) procesów obsługi klientów,
- 9) budowy i wdrażania wewnętrznych modeli ryzyka operacyjnego oraz systemów identyfikowania, oceny, monitorowania i limitowania ryzyka operacyjnego,

- 10) powierzenia czynności zleczanych przez Bank do wykonania podmiotom zewnętrznym.

Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym prowadzone jest w sposób scentralizowany na poziomie Centrali Banku. W każdej linii biznesowej i linii wsparcia wyznaczona została komórka odpowiedzialna za identyfikację i monitorowanie zagrożeń operacyjnych w nadzorowanych produktach lub procesach wewnętrznych oraz podejmowanie działań niezbędnych dla zapewnienia akceptowalnego poziomu ryzyka operacyjnego.

Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na:

- 1) zapobieganiu zdarzeniom operacyjnym powstającym przy obsłudze produktów, realizacji procesów wewnętrznych oraz eksploatacji systemów,
- 2) podejmowaniu działań zmierzających do ograniczenia liczby i skali występujących zagrożeń (zdarzeń operacyjnych),
- 3) likwidowaniu negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych,
- 4) rejestrowaniu danych o zdarzeniach operacyjnych i ich skutkach,
- 5) przestrzeganiu limitów na ryzyko operacyjne.

Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym realizowane jest przez każdą jednostkę organizacyjną Banku.

Istotną rolę w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym pełni Pion Ryzyka Bankowego, który koordynuje identyfikację, pomiar, monitorowanie i raportowanie ryzyka operacyjnego w skali całej Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA.

Decydujący wpływ na profil ryzyka operacyjnego Grupy Kapitałowej mają 3 podmioty to jest PKO Bank Polski, Grupa Kapitałowa BFL SA oraz KREDOBANK SA. Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej ze względu na ich znacznie mniejszą skalę oraz rodzaj działalności, generują jedynie ograniczone ryzyko operacyjne.

2.4.2. POMIAR I OCENA RYZYKA OPERACYJNEGO

Pomiar ryzyka operacyjnego w Banku ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka operacyjnego przy wykorzystaniu ustalonych miar ryzyka. Pomiar ryzyka operacyjnego obejmuje:

- 1) obliczanie KRI,
- 2) obliczenie wartości zagrożonej na ryzyko operacyjne,
- 3) analizy scenariuszowe.

Ocena ryzyka operacyjnego obejmuje ryzyko operacyjne powstające w istniejących produktach, procesach oraz aplikacjach informatycznych Banku i jest przeprowadzana z wykorzystaniem:

- 1) zgromadzonych danych o zdarzeniach operacyjnych,
- 2) wyników audytu wewnętrznego,
- 3) wyników kontroli wewnętrznej funkcjonalnej,
- 4) kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI).

2.4.3. MONITOROWANIE RYZYKA OPERACYJNEGO

Bank regularnie monitoruje:

- 1) stopień wykorzystania limitów tolerancji na ryzyko operacyjne,
- 2) stopień wykorzystania limitów na ryzyko operacyjne,
- 3) skuteczność i terminowość podejmowanych działań w ramach redukcji lub transferu ryzyka operacyjnego,
- 4) wartości KRI w relacji do wartości progowych i krytycznych,
- 5) zdarzenia operacyjne i ich skutki,

- 6) efekty działań podjętych w ramach zaleceń po kontrolach zewnętrznych lub po audytach wewnętrznych,
- 7) jakość kontroli wewnętrznej funkcjonalnej.

2.4.4. RAPORTOWANIE RYZYKA OPERACYJNEGO

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka operacyjnego Banku i spółek Grupy Kapitałowej prowadzone jest w cyklach kwartalnych. Odbiorcami raportów są Komitet Ryzyka Operacyjnego, Zarząd Banku oraz Rada Nadzorcza Banku. Raporty zawierają w szczególności informacje na temat:

- 1) profilu ryzyka operacyjnego Banku wynikającego z procesu identyfikacji i oceny zagrożeń dla produktów, procesów i aplikacji informatycznych Banku,
- 2) wyników pomiaru i monitorowania ryzyka operacyjnego,
- 3) zdarzeń operacyjnych i ich skutków finansowych,
- 4) najważniejszych projektów i przedsięwzięć z zakresu zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 5) rekomendacji lub propozycji działań dla Komitetu Ryzyka Operacyjnego lub Zarządu Banku,
- 6) informacji o stopniu przestrzegania tolerancji i limitów na ryzyko operacyjne.

W cyklach miesięcznych sporządzane są informacje dotyczące ryzyka operacyjnego kierowane do członków Zarządu Banku oraz jednostek organizacyjnych Banku odpowiedzialnych za systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym. Zakres informacji jest zróżnicowany i dostosowany do zakresu odpowiedzialności poszczególnych odbiorców informacji.

2.4.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA OPERACYJNEGO

W celu ograniczenia ekspozycji na ryzyko operacyjne w Banku stosowane są różnego rodzaju rozwiązania takie jak:

- 1) instrumenty kontrolne,
- 2) instrumenty zarządzania zasobami ludzkimi (dobór kadr, podnoszenie kwalifikacji pracowników, systemy motywacyjne),
- 3) wartości progowe i krytyczne kluczowych wskaźników ryzyka (KRI),
- 4) tolerancja i limity na ryzyko operacyjne,
- 5) plany awaryjne,
- 6) ubezpieczenia,
- 7) *outsourcing*.

Doboru instrumentów służących do ograniczania ryzyka operacyjnego dokonuje się między innymi w zależności od:

- 1) dostępności i adekwatności instrumentów ograniczających ryzyko,
- 2) charakteru działalności lub procesu, w którym zidentyfikowano ryzyko operacyjne,
- 3) istotności ryzyka,
- 4) kosztu zastosowania instrumentu.

Dodatkowo regulacje wewnętrzne Banku przewidują obowiązek niepodejmowania zbyt ryzykownej działalności, a w przypadku gdy działalność taka jest prowadzona – wycofania się z niej lub ograniczenia jej zakresu. Poziom ryzyka operacyjnego uznaje się za nadmierny, gdy potencjalne korzyści z prowadzenia danego rodzaju działalności są niższe od potencjalnych strat operacyjnych.

Spółki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej zarządzają ryzykiem operacyjnym zgodnie z zasadami zarządzania tym ryzykiem w PKO Banku Polskim SA, z uwzględnieniem specyfiki i skali działalności poszczególnych spółek.

W 2010 roku spółki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej kontynuowały prace w zakresie rozwoju systemu kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego oraz prowadziły szkolenia w zakresie tego ryzyka.

2.5. RYZYKO BRAKU ZGODNOŚCI

2.5.1. WSTĘP

Ryzyko braku zgodności rozumiane jest jako ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji lub wiarygodności wskutek niezastosowania się Grupy Kapitałowej, pracowników Grupy Kapitałowej lub podmiotów działających w jego imieniu do przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez Bank standardów postępowania, w tym norm etycznych.

Celem zarządzania ryzykiem braku zgodności jest utrwalanie wizerunku Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA jako podmiotów działających zgodnie z prawem, przyjętymi standardami postępowania, godnej zaufania, uczciwej i rzetelnej, poprzez eliminowanie ryzyka braku zgodności, przeciwdziałanie możliwości wystąpienia utraty reputacji lub wiarygodności Grupy Kapitałowej oraz przeciwdziałanie ryzyku wystąpienia strat finansowych lub sankcji prawnych mogących być rezultatem naruszenia przepisów i norm postępowania.

2.5.2. POMIAR I OCENA RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

W Banku prowadzona jest identyfikacja i ocena ryzyka braku zgodności. Do identyfikacji ryzyka braku zgodności wykorzystuje się informacje o przypadkach braku zgodności i przyczynach ich wystąpienia, w tym informacje będące wynikiem przeprowadzenia audytu wewnętrznego, kontroli funkcjonalnej oraz kontroli zewnętrznych.

Dokonując oceny określa się charakter i potencjalną skalę strat oraz wskazuje w jaki sposób można ograniczyć lub wyeliminować ryzyko braku zgodności. Ocena przeprowadzana jest w formie warsztatów.

2.5.3. MONITOROWANIE RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Monitorowanie ryzyka braku zgodności obejmuje:

- 1) przypadki braku zgodności w Banku i w sektorze bankowym: przyczyny ich wystąpienia i wywołane skutki,
- 2) zmiany kluczowych przepisów prawa wpływających na działalność Banku,
- 3) działania podejmowane przez Bank w ramach zarządzania ryzykiem braku zgodności, realizacji zaleceń po audytach wewnętrznych, kontrolach funkcjonalnych oraz kontrolach zewnętrznych, dostosowania do nowych przepisów prawa i standardów postępowania oraz realizacji rekomendacji Departamentu Zgodności.

2.5.4. RAPORTOWANIE RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka braku zgodności Banku prowadzone jest w cyklach kwartalnych. Odbiorcami raportów są Zarząd Banku oraz Rada Nadzorcza Banku. Raporty zawierają między innymi informacje na temat:

- 1) identyfikacji i oceny ryzyka braku zgodności,
- 2) monitorowania ryzyka braku zgodności,
- 3) działań dostosowawczych do nowych regulacji,
- 4) realizacji zaleceń poinspekcyjnych KNF,
- 5) korespondencji z Nadzorem.

2.5.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności dotyczy w szczególności następujących zagadnień:

- 1) zapobiegania angażowaniu Grupy Kapitałowej w działalność niezgodną z prawem,
- 2) zapewnienia ochrony informacji,
- 3) propagowania standardów etycznych i monitorowania ich funkcjonowania,
- 4) zarządzania konfliktami interesów,
- 5) zapobiegania sytuacjom, w których postępowanie pracowników Grupy Kapitałowej w sprawach służbowych sprawiałoby wrażenie interesowności,
- 6) profesjonalnego, rzetelnego i przejrzystego formułowania oferty produktowej oraz przekazów reklamowych i marketingowych,
- 7) niezwłocznego, uczciwego i profesjonalnego rozpatrywania skarg, wniosków i reklamacji klientów.

W ramach Grupy Kapitałowej przyjęta została zerowa tolerancja na ryzyko braku zgodności, co oznacza, iż Grupa Kapitałowa koncentruje swoje działania na wyeliminowaniu tego ryzyka.

Zadania w zakresie koordynacji zarządzania ryzykiem braku zgodności w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA w 2010 roku realizowała komórka w Pionie Ryzyka Bankowego.

We wszystkich podmiotach Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA funkcjonują spójne zasady zarządzania ryzykiem braku zgodności.

2.6. RYZYKO BIZNESOWE

2.6.1. WSTĘP

Ryzyko biznesowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia strat wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zachodzące w otoczeniu biznesowym zmiany; obejmuje ono w szczególności ryzyko strategiczne.

Ryzyko strategiczne jest rozumiane jako ryzyko związane z możliwością wystąpienia negatywnych konsekwencji finansowych spowodowanych błędnymi decyzjami, decyzjami podjętymi na podstawie niewłaściwej oceny lub niepodjęciem właściwych decyzji dotyczących kierunku rozwoju strategicznego Banku.

Celem zarządzania ryzykiem strategicznym jest podejmowanie działań mających na celu utrzymanie tego ryzyka na akceptowalnym poziomie.

2.6.2. POMIAR I OCENA RYZYKA STRATEGICZNEGO

Pomiar poziomu ryzyka strategicznego Banku dokonywany jest poprzez ocenę wpływu wyodrębnionych w działalności i otoczeniu grup czynników, do których należą w szczególności:

- 1) czynniki zewnętrzne,
- 2) czynniki związane ze wzrostem i rozwojem działalności bankowej,
- 3) czynniki związane z zarządzaniem zasobami ludzkimi,
- 4) czynniki związane z działalnością inwestycyjną,
- 5) czynniki związane z kulturą organizacji.

2.6.3. MONITOROWANIE RYZYKA STRATEGICZNEGO

Monitorowanie poziomu ryzyka strategicznego prowadzone jest w okresach co najmniej rocznych.

2.6.4. RAPORTOWANIE RYZYKA STRATEGICZNEGO

Odbiorcami raportów o poziomie ryzyka strategicznego są członkowie Zarządu Banku oraz dyrektorzy zarządzający Centrali Banku.

2.6.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA STRATEGICZNEGO

Zarządzanie ryzykiem strategicznym w Banku obejmuje:

- 1) pomiar poziomu ryzyka strategicznego,
- 2) raportowanie poziomu ryzyka strategicznego i jego zmian,
- 3) działania podejmowane w przypadku wystąpienia wysokiego poziomu ryzyka strategicznego.

2.7. RYZYKO REPUTACJI

2.7.1. WSTĘP

Ryzyko reputacji jest rozumiane jako ryzyko związane z możliwością wystąpienia negatywnych odchyień od zaplanowanego wyniku finansowego Grupy Kapitałowej w skutek pogorszenia się wizerunku Grupy Kapitałowej.

Celem zarządzania ryzykiem reputacji jest ochrona wizerunku Grupy Kapitałowej oraz ograniczanie prawdopodobieństwa wystąpienia i wysokości straty wynikającej z naruszenia wizerunku Grupy Kapitałowej.

2.7.2. POMIAR I OCENA RYZYKA REPUTACJI

Wskaźniki ryzyka reputacji są obliczane na podstawie rocznej oceny zidentyfikowanych w danym roku kalendarzowym negatywnych skutków zdarzeń wizerunkowych dla poszczególnych kategorii zdarzeń wizerunkowych. Podstawowymi narzędziami wykorzystywanymi do określania poziomu ryzyka reputacji Grupy Kapitałowej są:

- 1) katalog kategorii zdarzeń wizerunkowych zawierający wykaz kategorii zdarzeń wizerunkowych wraz z przypisanymi do nich wagami,
- 2) rejestr zdarzeń wizerunkowych zawierający wykaz zaistniałych negatywnych zdarzeń wizerunkowych pogrupowanych według kategorii zdarzeń wizerunkowych.

2.7.3. MONITOROWANIE RYZYKA REPUTACJI

Monitorowanie zdarzeń wizerunkowych prowadzone jest na bieżąco i obejmuje:

- 1) monitorowanie zewnętrznych i wewnętrznych kanałów komunikacji Grupy Kapitałowej z otoczeniem pod kątem identyfikacji negatywnych skutków zdarzeń wizerunkowych,
- 2) gromadzenie i analizowanie informacji dotyczących wystąpienia albo możliwości wystąpienia zdarzenia wizerunkowego,
- 3) rejestrowanie danych o zidentyfikowanych negatywnych skutkach zdarzeń wizerunkowych.

2.7.4. RAPORTOWANIE RYZYKA REPUTACJI

Raportowanie ryzyka reputacji jest prowadzone w Banku w okresach rocznych. Odbiorcami informacji o poziomie ryzyka reputacji są komórki Pionu Ryzyka Bankowego.

2.7.5. DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA REPUTACJI

Zarządzanie ryzykiem reputacji w Grupie Kapitałowej obejmuje w szczególności działania zapobiegawcze służące ograniczeniu występowania lub minimalizowaniu skali i zakresu występowania zdarzeń wizerunkowych oraz dobór efektywnych narzędzi dla działań osłonowych służących eliminowaniu, łagodzeniu lub minimalizowaniu niekorzystnego wpływu negatywnych skutków zdarzeń wizerunkowych na wizerunek Grupy Kapitałowej.

2.8. EKSPOZYCJE KAPITAŁOWE W PORTFELU BANKOWYM

Ekspozycje kapitałowe w portfelu bankowym Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA ze względu na cel nabycia dzielą się na dwie grupy:

- 1) akcje i udziały - zaangażowania wobec jednostek współzależnych i stowarzyszonych oraz wobec innych jednostek z mniejszościowym udziałem PKO Banku Polskiego SA i spółek zależnych Grupy Kapitałowej (z wyłączeniem akcji i udziałów stanowiących pomniejszenia funduszy własnych Grupy Kapitałowej); celem nabycia tych aktywów jest uzyskanie przychodów kapitałowych (dywidend) oraz zwrotu z inwestycji w wyniku sprzedaży akcji i udziałów a także udział PKO Banku Polskiego SA w rozwoju rynku finansowego;
- 2) jednostki uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania - obejmujące inwestycje spółki PKO TFI SA w jednostki uczestnictwa zarządzanych przez siebie nowych funduszy inwestycyjnych; celem nabycia tych aktywów jest zdobycie, zgodnie ze statutem PKO TFI SA, środków wymaganych do powstania funduszu.

Tabela 2.26

EKSPOZYCJE KAPITAŁOWE - PORTFEL BANKOWY

	Grupa PKO Banku Polskiego SA			
	2010		2009	
	wartość bilansowa	wartość godziwa*	wartość bilansowa	wartość godziwa*
Łącznie	97	98	107	108
Udziały w innych podmiotach	43	43	51	51
Kapitałowe papiery wartościowe	54	55	56	57
akcje w jednostkach notowanych na rynku regulowanym**	11	11	15	15
akcje w spółkach nienotowanych na rynku regulowanym	18	19	19	20
jednostki uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania	25	25	22	22

* Szacowana wartość godziwa.

** Wartość godziwa papierów notowanych na giełdzie jest równa ich wartości rynkowej.

Akcje i udziały w jednostkach współzależnych i stowarzyszonych wyceniane są metodą praw własności (cena nabycia skorygowana o udział w zmianie aktywów netto spółki od dnia nabycia do dnia wyceny) z uwzględnieniem odpisu z tytułu utraty wartości.

Udział w wyniku finansowym jednostek współzależnych i stowarzyszonych od dnia nabycia ujmuje się w rachunku zysków i strat, a udział w zmianach stanu innych dochodów całkowitych od dnia nabycia - w innych dochodach całkowitych.

Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego oceniane jest istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości inwestycji w jednostkach stowarzyszonych

i współzależnych. W przypadku istnienia takiej przesłanki dokonywane jest oszacowanie wartości użytkowej inwestycji lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży, w zależności od tego, która z nich jest wyższa (czyli przeprowadzenie testu na utratę wartości). Prognoza wartości użytkowej jest szacowana metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych przy założeniu dalszego posiadania akcji lub udziałów. Prognozy dotyczące przepływów pieniężnych są opracowane na podstawie planów finansowych jednostek obejmujących okres od 3 do 5 lat z wykorzystaniem zróżnicowanych stóp dyskontowych dostosowanych do specyfiki działalności poszczególnych jednostek.

Testy na utratę wartości dodatkowo przeprowadzane są na koniec każdego roku bez względu na występowanie przesłanek wskazujących na utratę wartości akcji i udziałów w jednostkach współzależnych i stowarzyszonych.

Akcje i udziały w innych jednostkach wyceniane są:

- 1) według wartości godziwej ustalonej w następujący sposób:
  - a) według wartości rynkowej dla akcji, dla których istnieje aktywny rynek,
  - b) jako otrzymana bieżąca oferta kupna lub w drodze wyceny przez wyspecjalizowany podmiot zewnętrzny świadczący tego rodzaju usługi, dla akcji i udziałów, dla których nie istnieje aktywny rynek;
- 2) według ceny nabycia pomniejszonej o odpis z tytułu utraty wartości dla akcji i udziałów, dla których nie ma możliwości wiarygodnego ustalenia wartości godziwej.

Skutki zmiany wartości godziwej akcji i udziałów odnosi się na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, z wyjątkiem odpisów z tytułu utraty wartości, które ujmowane są w rachunku zysków i strat. Pozycja dotycząca kapitału (funduszu) z aktualizacji wyceny podlega rozliczeniu do rachunku zysków i strat w momencie sprzedaży aktywa bądź wystąpienia utraty jego wartości. W przypadku wystąpienia trwałej utraty wartości wskazanego składnika aktywów, wcześniej ujęte zwiększenia wartości z przeszacowania do wartości godziwej pomniejszają kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny. Jeżeli kwota uprzednio ujętych zysków jest niewystarczająca na pokrycie trwałej utraty wartości, różnicę odnosi się do rachunku zysków i strat.

3. FUNDUSZE WŁASNE

Fundusze własne na potrzeby adekwatności kapitałowej zostały wyliczane na podstawie zapisów ustawy Prawo bankowe oraz uchwały nr 381/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 roku w sprawie pomniejszeń funduszy podstawowych, zmienionej uchwałą nr 367/2010 KNF z dnia 12 października 2010, obowiązującą od dnia 31 grudnia 2010 roku. Fundusze własne na dzień 31 grudnia 2009 roku zostały zaprezentowane zgodnie z raportem „Adekwatność kapitałowa i zarządzanie ryzykiem (Filar III) Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA wg stanu na 31 grudnia 2009 rok”.

W skład funduszy podstawowych (tzw. *Tier 1*) wchodzi:

- 1) fundusze zasadnicze obejmujące:
  - a) kapitał zakładowy – w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru przedsiębiorców według wartości nominalnej,

Odpisów z tytułu utraty wartości nie odwraca się poprzez rachunek zysków i strat w odniesieniu do akcji i udziałów w innych jednostkach tj. wszelkie późniejsze wzrosty wartości godziwej ujmuje się w kapitale (funduszu) z aktualizacji wyceny.

Jednostki uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania wyceniane są według wartości godziwej ze skutkiem odnoszonym na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny.

Dywidendy z tytułu ekspozycji kapitałowych są wykazywane w rachunku zysków i strat w momencie ustanowienia prawa jednostki do otrzymania płatności.

Na dzień 31 grudnia 2010 roku niezrealizowana strata Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA związana z przeszacowaniem ekspozycji kapitałowych wyniosła 9,7 mln złotych, a zrealizowany zysk ze sprzedaży ekspozycji kapitałowych wyniósł 31,7 mln złotych.

Dodatkowo w 2010 roku Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA z tytułu posiadanych akcji stanowiących ekspozycje kapitałowe otrzymała dywidendę brutto w łącznej wysokości 5,5 mln złotych.

- b) kapitał zapasowy – tworzony jest, zgodnie ze statutem Banku, z odpisów z zysku netto oraz premii emisyjnych uzyskanych z emisji akcji i przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych, jakie mogą wyniknąć w związku z działalnością Banku; decyzję o wykorzystaniu kapitału zapasowego podejmuje Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy,
- c) kapitały rezerwowe – służące celom określonym w statucie tworzone są z odpisów z zysku netto w wysokości uchwalonej przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy,
- 2) fundusz ogólnego ryzyka – tworzony jest zgodnie z ustawą – Prawo bankowe z zysku po opodatkowaniu,
- 3) niepodzielony wynik z lat ubiegłych,
- 4) wynik finansowy netto w trakcie zatwierdzania oraz wynik netto bieżącego okresu sprawozdawczego – obliczony

zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości, pomniejszony o wszelkie przewidywane obciążenia i dywidendy, w kwotach nie większych niż kwoty zysku zweryfikowane przez biegłego rewidenta.

Ponadto fundusze podstawowe pomniejszane są o:

- 1) wartości niematerialne wycenione według wartości bilansowej,
- 2) zaangażowania kapitałowe⁵ Banku w instytucje finansowe, instytucje kredytowe, banki krajowe, banki zagraniczne i zakłady ubezpieczeń, wyrażone w postaci:
  - a) posiadanych akcji lub udziałów,
  - b) kwot zakwalifikowanych do zobowiązań podporządkowanych,
- c) innego zaangażowania kapitałowego w składniki zaliczane do funduszy własnych lub kapitałów tych podmiotów, w tym dopłaty na rzecz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, według wartości bilansowej w wysokości 50% tych zaangażowań,
- 3) niezrealizowane straty na instrumentach dłużnych i kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży.

W skład funduszy uzupełniających (tzw. *Tier 2*) wchodzi:

- 1) niezrealizowane zyski na instrumentach dłużnych i kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży - w wysokości 80% ich wartości przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym,
- 2) zobowiązania podporządkowane, rozumiane jako zobowiązania z tytułu przyjęcia przez bank - w kwocie i na zasadach ustalonych w decyzji Komisji Nadzoru Finansowego, środków pieniężnych spełniających zgodnie z umową łącznie następujące warunki:
  - a) środki pieniężne przyjęte na okres co najmniej 5 lat (okres umowy),
  - b) środki pieniężne nie mogą być wycofane z Banku przed upływem okresu umowy,
  - c) środki pieniężne podlegają zwrotowi w ostatniej kolejności w przypadku upadłości Banku lub jego likwidacji,
  - d) zwrot środków pieniężnych nie jest zabezpieczony przez bank bezpośrednio lub pośrednio.

Ponadto fundusze uzupełniające pomniejszane są o 50% wartości zaangażowania kapitałowe⁵ Banku w instytucje finansowe, instytucje kredytowe, banki krajowe, banki zagraniczne i zakłady ubezpieczeń. W przypadku, gdyby wartość tych pomniejszeń obniżyła wysokość funduszy uzupełniających poniżej zera, kwota ta odejmowana jest od funduszy podstawowych.

Dodatkowo w rachunku funduszy własnych w ujęciu skonsolidowanym uwzględnia się odpowiednio:

- 1) wartość firmy jednostek zależnych (pomniejsza fundusze podstawowe),
- 2) udziały niekontrolujące (powiększają fundusze podstawowe),
- 3) różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych (ujemne pomniejszają fundusze podstawowe, dodatnie powiększają fundusze uzupełniające).

Wartość kapitału krótkoterminowego (tzw. *Tier 3*) odzwierciedla sumę dziennych zysków rynkowych za rok sprawozdawczy.

Informacja o strukturze funduszy własnych Banku i Grupy Kapitałowej została zawarta w tabeli 3.1.

Tabela 3.1

	Grupa		Bank	
	2010	2009	2010	2009
FUNDUSZE WŁASNE	17 619	17 865	16 563	16 938
Fundusze podstawowe (<i>Tier 1</i>)	15 960	16 254	15 450	15 756
fundusze zasadnicze	16 874	16 805	16 632	16 574
fundusz ogólnego ryzyka	1 070	1 070	1 070	1 070
wynik z lat ubiegłych	112	249	0	0
wynik okresu bieżącego	0	0	0	0
wartości niematerialne	-1 802	-1 573	-1 528	-1 269
zaangażowania kapitałowe	-118	-142	-658	-568
niezrealizowane zyski na instrumentach DDS	-67	-53	-66	-53
różnice kursowe z przeliczenia	-111	-109	0	0
kapitały mniejszości	2	7	0	0
Fundusze uzupełniające (<i>Tier 2</i>)	1 513	1 481	967	1 053
zobowiązania podporządkowane	1 601	1 601	1 601	1 601
niezrealizowane zyski na instrumentach DDS	29	23	24	19
różnice kursowe z przeliczenia	1			
zaangażowania kapitałowe	-118	-142	-658	-568
Kapitał krótkoterminowy (<i>Tier 3</i>)	146	130	146	130

W 2010 roku fundusze własne Grupy Kapitałowej spadły o ok. 248 mln złotych głównie wskutek wzrostu wartości pozycji pomniejszających fundusze własne Grupy Kapitałowej, tj. wartości niematerialnych o kwotę ok. 229 mln złotych oraz niezrealizowanych strat na instrumentach dłużnych i kapitałowych zakwalifikowanych do portfela DDS o kwotę ok. 15 mln złotych przy jednoczesnym spadku wartości wyniku z lat ubiegłych o kwotę 137 mln złotych. W funduszach własnych został uwzględniony zysk netto Banku za rok 2009 po pomniejszeniu o wypłaconą dywidendę.

Zgodnie z uchwałą nr 39/2010 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy (ZWZA) PKO Banku Polskiego SA z dnia 23 lipca 2010 roku, dywidendę za rok 2009 ustalono w wysokości 2 375 mln złotych tj. 1,90 zł brutto na jedną akcję. Jednocześnie, zgodnie z uchwałą nr 38/2010 ZWZA z dnia 23 lipca 2010 roku, Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy zdecydowało o podwyższeniu kapitału zapasowego o 50 mln złotych oraz kapitału rezerwowego o 7 mln złotych.

W tabeli 3.1 w pozycji zobowiązania podporządkowane Bank prezentuje wyemitowane w 2007 roku obligacje podporządkowane o łącznej wartości 1 600,7 mln złotych z 10-letnim terminem zapadalności (z datą wykupu - 30 października 2017 roku oraz opcją wcześniejszego wykupu przez Bank z dniem 30 października 2012 roku). Obligacje te zostały zaliczone do funduszy uzupełniających po uzyskaniu przez Bank zgody Komisji Nadzoru Bankowego.

⁵Zaangażowania w podmioty finansowe, spełniające warunki z § 5 ust. 1 uchwały nr 381/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 r. z późn. zm. w sprawie innych pomniejszeń funduszy podstawowych, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszania o nie funduszy podstawowych banku, innych pozycji bilansu banku zaliczanych do funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków ich zaliczenia do funduszy uzupełniających banku, pomniejszeń funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszania o nie funduszy uzupełniających banku; oraz zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu funduszy własnych (Dz. Urz. KNF z 2008 roku Nr 8, poz. 35 z późn. Zm.).

4. WYMOGI KAPITAŁOWE (FILAR I)

Informacja o strukturze wymogów kapitałowych Banku i Grupy Kapitałowej została zawarta w tabeli 4.1.

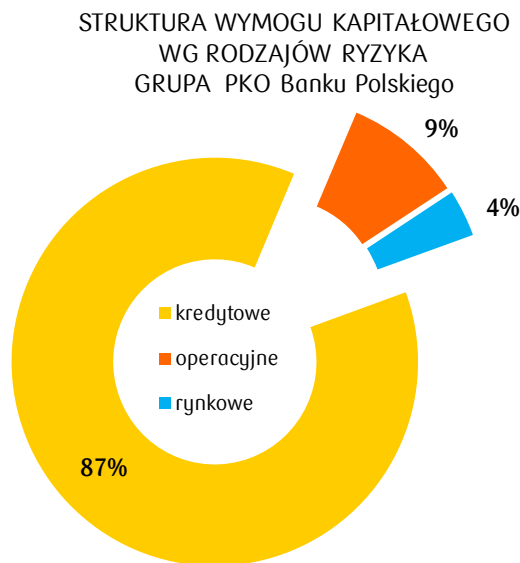
Tabela 4.1

	Grupa		Bank	
	2010	2009	2010	2009
Łączny wymóg kapitałowy	11 302	9 749	11 049	9 491
Ryzyko kredytowe	9 822	8 488	9 626	8 303
kredytowe (księga bankowa)	9 757	8 414	9 561	8 229
kredytowe kontrahenta (księga handlowa)	65	74	65	74
Ryzyko rynkowe	422	204	466	230
walutowe	0	0	0	0
cen towarów	0	0	0	0
cen kapitałowych papierów wartościowych	1	2	1	2
szczególne cen instrumentów dłużnych	341	168	380	192
ogólne stóp procentowych	80	34	85	35
Ryzyko operacyjne	1 058	1 057	958	957
Inne rodzaje ryzyka*	0	0	0	0

* Obejmuje wymogi z tytułu ryzyka rozliczenia oraz dostawy, przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i dużych zaangażowań oraz progu koncentracji kapitałowej.

Na dzień 31 grudnia 2010 roku największą część łącznego wymogu kapitałowego Grupy Kapitałowej stanowił wymóg z tytułu ryzyka kredytowego (ok. 87%) – wykres 4.1.

Wykres 4.1

Na dzień 31 grudnia 2010 roku:

- wymóg kapitałowy na ryzyko kredytowe i ryzyko kredytowe kontrahenta został wyznaczony zgodnie z metodą standardową (załączniki nr 4 i 16 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.),
- wymóg kapitałowy na ryzyko rynkowe został wyznaczony metodami podstawowymi (załączniki nr od 6 do 10 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.),
- wymóg kapitałowy na ryzyko operacyjne został wyznaczony metodą standardową dla Banku, a dla spółek Grupy Kapitałowej metodą wskaźnika podstawowego (załącznik nr 14 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.),
- wymóg kapitałowy z tytułu:
  - ryzyka rozliczenia i ryzyka dostawy – został wyznaczony zgodnie z metodą określoną w załączniku nr 11 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.,

- przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań – został obliczony zgodnie z metodą określoną w załączniku nr 12 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.,
- przekroczenia progu koncentracji kapitałowej – został obliczony zgodnie z metodą określoną w załączniku nr 13 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.

Skala działalności handlowej Banku i Grupy Kapitałowej jest znacząca, w związku z czym łączny wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka rynkowego stanowi sumę wymogów kapitałowych na ryzyko:

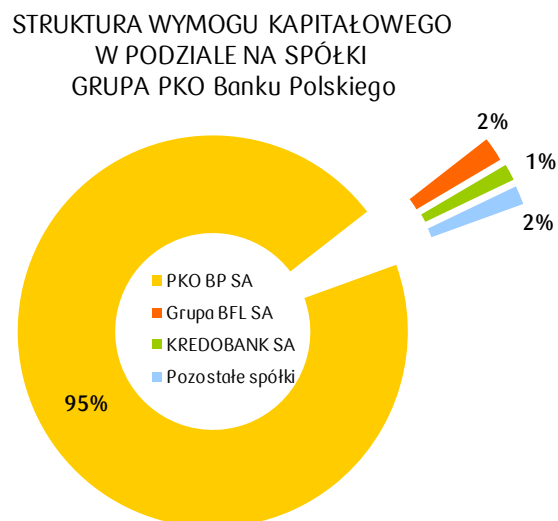
- walutowe,
- cen towarów,
- cen kapitałowych papierów wartościowych,
- szczególne cen instrumentów dłużnych,
- ogólne stóp procentowych.

Istotny wzrost w 2010 roku portfela kredytowego (ekspozycje bilansowe i pozabilansowe) Grupy Kapitałowej (o ok. 11,5%) przyczynił się do wzrostu wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego. Wzrost wymogu z tytułu ryzyka rynkowego wynika głównie z około dwukrotnego wzrostu wartości zobowiązań z tytułu gwarantowania emisji dłużnych papierów wartościowych.

Wymogi kapitałowe Banku oraz Grupy Kapitałowej z tytułu ryzyka rozliczenia i dostawy, przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań oraz progu koncentracji kapitałowej wynosiły zero na dzień 31 grudnia 2009 i na dzień 31 grudnia 2010 roku, ponieważ takie przypadki nie występowały.

Znaczącą część (95%) łącznego wymogu kapitałowego Grupy stanowiły wymogi kapitałowe Banku (wykres 4.2).

Wykres 4.2

Znaczna część wymogu kapitałowego zarówno Grupy Kapitałowej (tabela 4.2), jak i Banku (tabela 4.3), wynika z ekspozycji w portfelu bankowym, w szczególności w zakresie wymogu tworzonego na ekspozycje bilansowe (ponad 80%).

Tabela 4.2

	Grupa PKO Banku Polskiego SA		
	2010		
	Portfel		
	bankowy	handlowy	Razem
Wymóg kapitałowy*	9 757	407	10 164
Ekspozycje bilansowe	8 867	158	9 025
Zobowiązania pozabilansowe	853	184	1 037
Instrumenty pochodne	37	65	102

* Obejmuje ryzyko kredytowe, kredytowe kontrahenta, szczególnie cen kapitałowych papierów wartościowych i instrumentów dłużnych. Nie obejmuje ryzyka ogólnego stóp procentowych i ryzyka operacyjnego.

Tabela 4.3

	PKO Bank Polski SA		
	2010		
	Portfel		
	bankowy	handlowy	Razem
Wymóg kapitałowy*	9 561	446	10 007
Ekspozycje bilansowe	8 648	159	8 807
Zobowiązania pozabilansowe	876	222	1 098
Instrumenty pochodne	37	65	102

* Obejmuje ryzyko kredytowe, kredytowe kontrahenta, szczególnie cen kapitałowych papierów wartościowych i instrumentów dłużnych. Nie obejmuje ryzyka ogólnego stóp procentowych i ryzyka operacyjnego.

4.1. RYZYKO KREDYTOWE

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego oraz ryzyka kredytowego kontrahenta na dzień 31 grudnia 2010 roku został wyliczony metodą standardową zgodnie z załącznikiem nr 4 oraz 16 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm. Wartość tego wymogu kapitałowego Grupy Kapitałowej w podziale na poszczególne klasy ekspozycji prezentuje tabela 4.4.

Tabela 4.4

STRUKTURA WYMOGU KAPITAŁOWEGO NA RYZYKO KREDYTOWE

Grupa PKO Banku Polskiego SA

2010

ŁĄCZNIE	9 822
Detaliczne	3 257
Przedsiębiorstwa	4 115
Rządy i banki centralne	12
Zabezpieczenie na nieruchomościach	1 610
Inne ekspozycje	377
Instytucje (banki)	135
Samorządy terytorialne i władze lokalne	64
Przeterminowane	244
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	0
Pozostałe*	8

* Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania.

W 2010 roku wymóg kapitałowy Grupy Kapitałowej z tytułu ryzyka kredytowego (łącznie z ryzykiem kredytowym kontrahenta) wzrósł w stosunku do roku 2009 o 1 334 mln złotych, co wynikało głównie ze wzrostu akcji kredytowej Banku.

Najwyższy wymóg kapitałowy Grupa Kapitałowa jest zobowiązana utrzymywać na pokrycie ryzyka związanego

z ekspozycjami detalicznymi i ekspozycjami wobec przedsiębiorców, co wynika z dużego zaangażowania Banku wobec tych rodzajów podmiotów. Niski wymóg kapitałowy na ekspozycje wobec rządów i banków centralnych, mimo wysokiej wartości ekspozycji, wynika z niskich wag ryzyka przypisywanych tym podmiotom (znaczącą część tych ekspozycji stanowią złote papiery wartościowe Skarbu Państwa i NBP, dla których waga ryzyka wynosi 0%).

Wartość ekspozycji zabezpieczonych uznawalnymi, zgodnie z Bazyleą II, typami zabezpieczeń umożliwiającymi redukcję wysokości wymogu kapitałowego wyniosła na dzień 31 grudnia 2010 roku 2,5 mld złotych (tabele 4.5 i 4.6).

Tabela 4.5

EKSPOZYCJE ZABEZPIECZONE GWARANCJAMI

Grupa PKO Banku Polskiego SA

2010

ŁĄCZNIE	268
Detaliczne	0
Przedsiębiorstwa	223
Rządy i banki centralne	7
Zabezpieczenie na nieruchomościach	0
Inne ekspozycje	8
Instytucje (banki)	15
Samorządy terytorialne i władze lokalne	14
Przeterminowane	1
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	0
Pozostałe*	0

* Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania.

W ramach technik ograniczania ryzyka kredytowego Bank, zgodnie z Bazyleą II, wykorzystuje gwarancje (około 84% przyjętych przez Bank gwarancji wynika z poręczenia Skarbu Państwa) oraz zabezpieczenia finansowe – rzeczywista ochrona ryzyka kredytowego (głównie zastawy rejestrowe na papierach wartościowych, nieodwołalne blokady środków na rachunku bankowym lub rachunku lokaty złożonej w Banku oraz wpłata środków pieniężnych na rachunek Banku). Bank stosuje kompleksową metodę uwzględniania zabezpieczeń finansowych, wykorzystującą korekty wartości zabezpieczeń. Poza zabezpieczeniami finansowymi i gwarancjami Bank wykorzystuje zabezpieczenia hipoteczne dla celów klasyfikacji ekspozycji do klas ekspozycji zabezpieczonych na nieruchomościach. Wartość portfela tych ekspozycji wyniosła na dzień 31 grudnia 2010 roku ok. 27,4 mld złotych.

Bank nie przeprowadził w 2010 roku, ani we wcześniejszych latach, transakcji sekurytyzacyjnych w rozumieniu ustawy – Prawo bankowe oraz przepisów nadzorczych.

W I półroczu 2010 roku Bank przeprowadził pakietową sprzedaż 58 tysięcy wierzytelności detalicznych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka stracone, powstałych w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Sprzedaży podlegał pakiet o zadłużeniu ogółem 634 mln złotych. W II półroczu 2010 roku Bank przeprowadził kolejne pakietowe sprzedaże:

- 1) 1,4 tysiąca wierzytelności wobec klientów instytucjonalnych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone” o wartości ogółem 307 mln złotych oraz
- 2) 62 tysiące wierzytelności detalicznych zaklasyfikowanych do kategorii ryzyka „stracone”, powstałych w stosunku do

osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej.
Sprzedaży podlegał portfel o zadłużeniu ogółem 493 mln złotych.

Tabela 4.6

**EKSPOZYCJE ZABEZPIECZONE UZNANYMI ZABEZPIECZENIAM I
FINANSOWYMI***
Grupa PKO Banku Polskiego SA
2010

ŁĄCZNIE	2 194
Detaliczne	75
Przedsiębiorstwa	560
Rządy i banki centralne	8
Zabezpieczenie na nieruchomościach	0
Inne ekspozycje	0
Instytucje (banki)	1 531
Samorządy terytorialne i władze lokalne	0
Przeterminowane	20
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	0
Pozostałe**	0

* Po uwzględnieniu korekt z tytułu zmienności.

** Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania.

Poniższe tabele prezentują informacje o wartości ekspozycji (przed i po zastosowaniu technik ograniczania ryzyka

kredytowego), w podziale na klasy ekspozycji oraz stopnie jakości kredytowej kontrahenta na dzień 31 grudnia 2010 roku. Ponad 87% ekspozycji nie posiada stopnia jakości kredytowej. Wynika to z niewielkiej liczby podmiotów funkcjonujących na polskim rynku, które posiadają oceny wiarygodności kredytowej przyznane przez uznane agencje *ratingowe*. Ekspozycje posiadające stopień jakości kredytowej to głównie: papiery wartościowe i należności wobec Skarbu Państwa oraz NBP, a także transakcje przeprowadzane z innymi bankami.

Tabela 4.7

WARTOŚĆ EKSPOZYCJI* PRZED ZASTOSOWANIEM TECHNIK OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO
Grupa PKO Banku Polskiego SA
2010

	PKO BP SA, KREDOBANK SA i Grupa Kapitałowa BFL SA								Pozostałe spółki Grupy	Korekty i wyłączenia	Razem
	Stopień jakości kredytowej kontrahenta										
	1	2	3	4	5	6	brak				
Detaliczne	0	0	0	0	0	0	0	54 341	0	0	54 341
Przedsiębiorstwa	0	3	0	0	0	0	0	53 783	355	-2 137	52 004
Rządy i banki centralne	0	19 907	0	0	0	153	0	459	174	0	20 692
Zabezpieczenie na nieruchomościach	0	0	0	0	0	0	0	27 400	0	-1	27 399
Inne ekspozycje	0	0	0	0	0	0	0	10 942	1 110	-1 198	10 853
Instytucje (banki)	1 957	2 400	760	2	0	3	0	2 360	3 466	-3 747	7 202
Samorządy terytorialne i władze lokalne	0	0	0	0	0	0	0	3 801	0	0	3 801
Przeterminowane	0	0	0	0	0	0	0	2 937	0	-211	2 726
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pozostałe**	0	0	0	0	0	0	0	258	25	-197	86
Razem	1 957	22 309	760	2	0	156	0	156 280	5 129	-7 490	179 105

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych nieuwzględniająca techniki ograniczania ryzyka kredytowego.

** Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania.

Tabela 4.8

WARTOŚĆ EKSPOZYCJI* PO ZASTOSOWANIU TECHNIK OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO
 Grupa PKO Banku Polskiego SA
 2010

	PKO BP SA, KREDOBANK SA i Grupa Kapitałowa BFL SA							Pozostałe spółki Grupy	Korekty i wyłączenia	Razem
	Stopień jakości kredytowej kontrahenta									
	1	2	3	4	5	6	brak			
Detaliczne	0	0	0	0	0	0	54 286	0	0	54 286
Przedsiębiorstwa	0	3	0	0	0	0	53 222	355	-2 137	51 443
Rządy i banki centralne	0	19 907	0	0	153	0	666	174	0	20 900
Zabezpieczenie na nieruchomościach	0	0	0	0	0	0	27 400	0	-1	27 399
Inne ekspozycje	0	0	0	0	0	0	10 934	1 110	-1 198	10 846
Instytucje (banki)	1 957	2 400	760	2	3	0	829	3 466	-3 747	5 670
Samorządy terytorialne i władze lokalne	0	0	0	0	0	0	3 818	0	0	3 818
Przeterminowane	0	0	0	0	0	0	2 916	0	-211	2 705
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pozostałe**	0	0	0	0	0	0	258	25	-197	86
Razem	1 957	22 309	760	2	156	0	154 330	5 129	-7 490	177 154

* Wartość ekspozycji bilansowych i ekwiwalentu bilansowego zobowiązań i transakcji pozabilansowych uwzględniająca techniki ograniczania ryzyka kredytowego.

** Obejmuje: ekspozycje z tytułu nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka oraz ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania.

Największy wpływ na wysokość wymogu kapitałowego Grupy Kapitałowej z tytułu instrumentów pochodnych w 2010 roku miały transakcje IRS i CIRS (tabela 4.9).

Tabela 4.9

**WYMÓG KAPITAŁOWY
 Z TYTUŁU INSTRUMENTÓW POCHODNYCH***
 2010

Grupa PKO Banku Polskiego SA

	Portfel		
	bankowy	handlowy	Razem
Instrumenty pochodne	37	65	102
IRS	10	53	63
CIRS	24	4	28
Opcje	0	4	4
Forward	0	4	4
FRA	2	0	2
SWAP	0	1	1
Revers Repo	1	0	1

* Ryzyko kredytowe i ryzyko kredytowe kontrahenta.

W 2010 roku w procesie wyliczenia wymogu kapitałowego dla instrumentów pochodnych nie było uwzględniane saldowanie ekspozycji bilansowych i pozabilansowych.

W procesie wyliczania wymogów kapitałowych Bank wykorzystuje oceny wiarygodności kredytowej nadawane przez następujące zewnętrzne instytucje wiarygodności kredytowej (agencje *ratingowe*):

- 1) Moody's Investors Service,
- 2) Standard and Poor's Ratings Services,
- 3) Fitch Ratings.

Proces przenoszenia oceny emitenta i emisji na pozycje spoza portfela handlowego na potrzeby wyliczania wymogów

kapitałowych został w Banku wdrożony zgodnie z przepisami załączników nr 4 oraz nr 15 do uchwały nr 76/2010 KNF z dnia 10 marca 2010 roku z późn. zm. oraz uchwały nr 387/2008 KNF z dnia 17 grudnia 2008 roku⁶.

4.2. RYZYKO RYNKOWE

Ryzyko rynkowe Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA jest determinowane przede wszystkim przez Bank. Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka rynkowego Grupy Kapitałowej jest wyliczany zgodnie z przepisami uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm. Do obliczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka walutowego, ryzyka cen kapitałowych papierów wartościowych, ryzyka szczególnego cen instrumentów dłużnych Bank stosuje metody podstawowe. Do obliczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka ogólnego stóp procentowych Bank wykorzystuje metodę zaktualizowanego średniego okresu zwrotu.

Wartość sumy wymogów kapitałowych na ryzyko rynkowe w 2010 roku istotnie wzrosła. Największy udział w wymogu na ryzyko rynkowe ma wymóg z tytułu ryzyka szczególnego cen instrumentów dłużnych (ok. 81%) i wynika z utrzymywania na portfelu handlowym korporacyjnych i komunalnych dłużnych papierów wartościowych oraz gwarantowania przez Bank emisji tych papierów. Kolejnym, istotnym co do udziału, rodzajem wymogu kapitałowego jest wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka ogólnego stóp procentowych (19%).

Zmiana wielkości wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka stopy procentowej, ryzyka walutowego w ujęciu skonsolidowanym w 2010 roku była konsekwencją skali wyłączeń transakcji wzajemnych w kalkulacji wymogu kapitałowego.

⁶ Uchwała nr 387/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie określenia ocen wiarygodności kredytowej nadawanych przez zewnętrzne instytucje oceny wiarygodności kredytowej, z których bank może korzystać w celu ustalenia wymogów kapitałowych i zakresu korzystania z tych ocen oraz ich powiązania ze stopniami jakości kredytowej (Dz. Urz. KNF z 2008 roku Nr 8, poz. 41).

Wymóg kapitałowy z tytułu pozostałych rodzajów ryzyka rynkowego wynosi ok. 1 mln złotych. Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka walutowego wynosi zero, gdyż całkowita pozycja walutowa nie przekracza 2% funduszy własnych Banku, natomiast z tytułu cen towarów wynosi zero ze względu na brak w portfelu Banku tego typu instrumentów.

4.3. RYZYKO OPERACYJNE

Decydujący wpływ na profil ryzyka operacyjnego Grupy Kapitałowej ma Bank PKO Bank Polski SA. Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej, ze względu na ich znacznie mniejszą skalę działalności, generują jedynie ograniczone ryzyko operacyjne.

Od stycznia 2009 roku wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego w Banku obliczany jest przy wykorzystaniu

metody standardowej zgodnie z załącznikiem nr 14 uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.

Wartość wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne Grupy Kapitałowej wyniosła ok. 1,1 mld złotych (w tym 958 mln złotych stanowił wymóg kapitałowy na ryzyko operacyjne Banku).

W 2010 roku Bank rozpoczął przygotowania do wdrożenia zaawansowanych metod pomiaru ryzyka operacyjnego (AMA). W styczniu 2011 roku Bank przekazał do KNF wnioszek w sprawie wydania zgody na stosowanie przez Bank zaawansowanych metod pomiaru ryzyka operacyjnego (AMA).

5. KAPITAŁ WEWNĘTRZNY (FILAR II)

Kapitał wewnętrzny to szacowana przez Bank kwota kapitału, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Banku oraz wpływu zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

Celem szacowania kapitału wewnętrznego jest określenie minimalnego poziomu funduszy własnych zapewniającego bezpieczeństwo działalności przy uwzględnieniu zmian profilu i skali prowadzonej działalności oraz niekorzystnych warunków skrajnych.

Kapitał wewnętrzny w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA jest obliczany na pokrycie każdego z istotnych rodzajów ryzyka:

- 1) ryzyka kredytowego, w tym ryzyka niewypłacalności i ryzyka koncentracji,
- 2) ryzyka walutowego,
- 3) ryzyka stopy procentowej,
- 4) ryzyka płynności,
- 5) ryzyka operacyjnego,
- 6) ryzyka biznesowego (obejmującego ryzyko strategiczne).

Bank cyklicznie monitoruje istotność poszczególnych rodzajów ryzyka odnoszących się do działalności Banku i pozostałych spółek Grupy Kapitałowej.

Łączny kapitał wewnętrzny Grupy Kapitałowej stanowi sumę wysokości kapitału wewnętrznego niezbędnego do pokrycia wszystkich istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności spółek Grupy Kapitałowej. Bank przyjmuje ostrożne podejście do agregacji ryzyk i nie wykorzystuje efektu dywersyfikacji.

Wysokość kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka kredytowego ustala się dla ekspozycji obciążonych ryzykiem kredytowym na poziomie straty nieoczekiwanej dla portfela ekspozycji, objętych portfelowymi miarami ryzyka i wylicza się w oparciu o model wartości zagrożonej. Nieoczekiwana strata kredytowa (UL) jest różnicą pomiędzy wysokością wartości narażonej na ryzyko (CVaR) oraz wysokością straty oczekiwanej (EL). Dla portfeli kredytowych nieobjętych portfelowymi miarami ryzyka przyjmuje się, że kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego jest równy wymogowi kapitałowemu z tytułu ryzyka kredytowego obliczonemu zgodnie metodami określonymi w uchwale nr 76/2010 KNF z późn. zm.

Łączny kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego niewypłacalności jest sumą kapitału wewnętrznego ustalonego dla wyodrębnionych portfeli ekspozycji.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego koncentracji ustala się jako iloczyn:

- 1) mnożników narzutu kapitału wewnętrznego dla każdego z istotnych rodzajów ryzyka koncentracji i
- 2) kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka kredytowego niewypłacalności.

Wysokość ekspozycji w stosunku do kontrahenta będącego instytucją finansową wyznacza się na podstawie wartości rynkowej dla transakcji bilansowych (lokata i obligacji) oraz na podstawie ekwiwalentu bilansowego, rozumianego jako suma kosztu zastąpienia i przyszłej potencjalnej ekspozycji kredytowej, dla transakcji pozabilansowych, pomniejszając wyliczoną wartość o wysokość stopy odzysku. Wartości stopy odzysku oraz prawdopodobieństwa niewypłacalności dla ekspozycji wobec instytucji finansowych wyznaczane są na podstawie danych agencji *ratingowej* Moody's. Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka kredytowego kontrahenta szacowany jest na podstawie modelu CVAR, przy czym w przypadku instrumentów pochodnych wielkość ekspozycji kredytowej przyjmowana dla potrzeb modelu wyznaczana jest na podstawie przepisów załącznika nr 11 do uchwały nr 76/2010 KNF z późn. zm.

Do obliczenia kapitału wewnętrznego z tytułu ryzyka stopy procentowej oraz ryzyka walutowego stosowana jest metoda wartości zagrożonej z uwzględnieniem wyników testów warunków skrajnych.

Począwszy od 2010 roku kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka płynności jest równy sumie kapitału wewnętrznego na pokrycie niedoboru aktywów płynnych w stosunku do wymaganego poziomu określonego w Banku oraz kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka *spread'u* związanego ze sprzedażą całego portfela papierów wartościowych.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka operacyjnego Banku jest równy poziomowi ryzyka operacyjnego Banku obliczonemu przy wykorzystaniu podejścia AMA. Kapitał wewnętrzny na pokrycie ryzyka operacyjnego spółek Grupy Kapitałowej przyjmowany jest:

- 1) dla spółek finansowych Grupy Kapitałowej – w wysokości dodatkowego wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka

- operacyjnego wyliczanego metodą wskaźnika podstawowego,
- dla spółek niefinansowych – w wysokości maksymalnej z ostatnich 3 lat wartości rocznych strat z tytułu ryzyka operacyjnego, poniesionych przez daną spółkę.

Kapitał wewnętrzny na ryzyko biznesowe jest wyznaczany jako iloczyn:

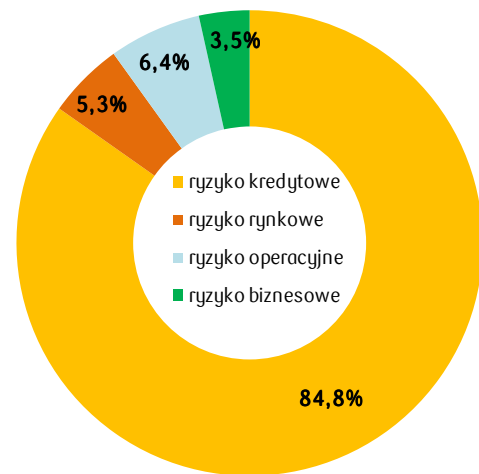
- współczynnika naliczenia kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka biznesowego i
- wyniku na działalności bankowej.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka jest ustalany zgodnie z metodami określonymi w przepisach wewnętrznych. W przypadku dokonywania szacunków kapitału wewnętrznego na podstawie modeli statystycznych, stosowany jest roczny horyzont prognozy oraz poziom ufności 99,9%.

Poniższy wykres obrazuje strukturę kapitału wewnętrznego, w podziale na poszczególne rodzaje ryzyka, oszacowaną na dzień 31 grudnia 2010 roku dla Grupy Kapitałowej.

Wykres 5.1

STRUKTURA KAPITAŁU WEWNĘTRZNEGO GRUPY PKO Banku Polskiego SA

Alokacja łącznego kapitału wewnętrznego jest przeprowadzana w podziale na linie biznesowe oraz spółki Grupy Kapitałowej.

W celu oszacowania kwoty kapitału niezbędnej do prowadzenia bezpiecznej działalności w warunkach dekonjunktury, w Banku przeprowadzane są testy warunków skrajnych.

6. ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA

Adekwatność kapitałowa jest stanem, w którym wysokość posiadanych przez Bank oraz Grupę Kapitałową PKO Banku Polskiego SA funduszy własnych przekracza sumę wymogów kapitałowych (tzw. Filar I) i sumę kapitału wewnętrznego (tzw. Filar II). Zarządzanie adekwatnością kapitałową ma na celu utrzymywanie, w sposób ciągły, kapitału na poziomie adekwatnym do skali oraz profilu ryzyka działalności Grupy Kapitałowej.

Proces zarządzania adekwatnością kapitałową w Banku obejmuje:

- identyfikację i monitorowanie istotnych rodzajów ryzyka,
- szacowanie kapitału wewnętrznego na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka oraz łącznego kapitału wewnętrznego,
- monitorowanie, raportowanie, prognozowanie i limitowanie adekwatności kapitałowej,
- dokonywanie alokacji kapitału wewnętrznego na obszary biznesowe, segmenty klienta oraz spółki Grupy Kapitałowej dla celów analiz rentowności,
- wykorzystywanie narzędzi wpływających na poziom adekwatności kapitałowej (w tym: narzędzi wpływających na poziom funduszy własnych, skalę pomniejszeń funduszy własnych oraz wysokość portfela kredytowego).

Głównymi miernikami adekwatności kapitałowej są:

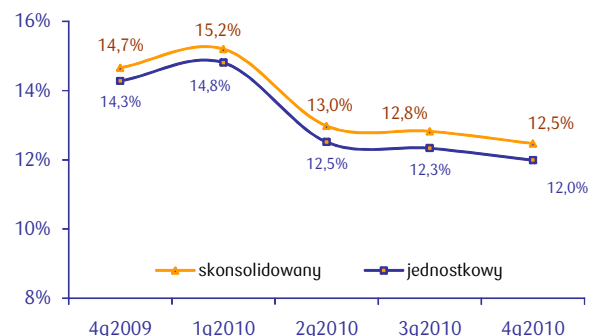
- współczynnik wypłacalności, którego minimalny poziom, zgodnie z ustawą – Prawo bankowe, wynosi 8%,

- relacja funduszy własnych do kapitału wewnętrznego, której dopuszczalny minimalny poziom, zgodnie z ustawą – Prawo bankowe, wynosi 1,0.

Poniższy wykres prezentuje zmiany poziomu współczynnika wypłacalności Banku oraz Grupy Kapitałowej.

Wykres 6.1

WSPÓŁCZYNNIK WYPŁACALNOŚCI

W 2010 roku wysokość współczynnika wypłacalności Banku i Grupy Kapitałowej utrzymywała się na bezpiecznym poziomie, powyżej zarówno limitów ustawowych, jak i wewnętrznych.

Na dzień 31 grudnia 2010 roku w stosunku do 31 grudnia 2009 roku współczynnik wypłacalności Grupy Kapitałowej spadł o 2,2 p.p. do poziomu 12,5%. Było to spowodowane wzrostem wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego wynikającym z wysokiej dynamiki portfela kredytowego Grupy Kapitałowej.

Bank na bieżąco monitoruje projektowane zmiany regulacyjne (w szczególności wymagania tzw. Bazylei III, dyrektyw CRD 3 i 4), które mogą w kolejnych latach istotnie wpłynąć na działalność europejskich banków. Bank uczestniczy w opiniowaniu tych rozwiązań.

W 2010 roku Bank przystąpił do dwóch Testów Warunków Skrajnych (TWS), które miały pokazać ogólną odporność sektora bankowego oraz zdolność banków do absorbowania potencjalnych wstrząsów, wpływających na wzrost ryzyka kredytowego i rynkowego. Badanie na poziomie Unii Europejskiej, przygotowane oraz koordynowane było przez Komitet Europejskich Nadzorców Bankowych (CEBS), we współpracy z Europejskim Bankiem Centralnym (EBC) oraz Urzędem Komisji Nadzoru Finansowego (UKNF). Badanie na poziomie kraju przygotowane zostało przez Urząd Komisji Nadzoru Finansowego.

7. SŁOWNIK UŻYTYCH POJĘĆ I SKRÓTÓW

Accuracy Ratio (AR) – miara efektywności tablic *scoringowych* będąca stosunkiem efektywności rzeczywistej tablicy *scoringowej* do efektywności tablicy optymalnej; miara przyjmuje wartości od 0 do 1; wartość 0 oznacza brak zdolności dyskryminacyjnej tablicy (tzn. tablica *scoringowa* ocenia w sposób zbliżony do losowego gotowość kredytobiorcy do wywiązania się ze zobowiązań); wartość 1 oznacza, iż tablica w 100% jest w stanie zidentyfikować klienta, który stanie się niewypłacalny

AMA (Advanced Measurement Approach) – zaawansowana metoda pomiaru ryzyka operacyjnego do wyznaczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego

Bazylea II – zbiór przepisów zewnętrznych określających nowe podejście do kalkulacji wymogów kapitałowych i zarządzania ryzykiem bankowym; w Polsce przepisami tymi była nowelizacja Prawa bankowego oraz przyjęcie uchwał nr 1-6/2007 KNB z marca 2007 roku, które zaczęły obowiązywać polskie banki od 1.01.2008 roku (przy założeniu wykorzystania opcji zawartej w § 14 ust. 1 uchwały nr 1/2007 KNB) zmienionej uchwałami nr 380-385/2008 KNF oraz uchwałą nr 76/2010 KNF z późn. zm.

BSB (Buy-Sell-Back) – transakcja kupna papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem ich odsprzedaży po upływie określonego czasu przed terminem ich zapadalności po z góry ustalonej cenie

CDS (Credit Default Swap) – *swap* kredytowy (kredytowy instrument pochodny), którego przedmiotem jest niewypłacalność jednego podmiotu referencyjnego

CIRS (Currency Interest Rate Swap) – walutowa transakcja zamiany stóp procentowych

CSA (Credit Support Annex) – umowa zabezpieczająca – załącznik do umowy ramowej

Częstkowa kontraktowa luka płynności – różnica pomiędzy aktywami razem a pasywami razem, wyliczana dla każdego przedziału zapadalności (wymagalności); informuje o niedopasowaniu pomiędzy zapadającymi aktywami oraz wymagalnymi pasywami w danym przedziale czasowym

Częstkowa urealniona luka płynności – różnica pomiędzy aktywami razem a pasywami razem, wyliczana dla każdego przedziału zapadalności (wymagalności); informuje o niedopasowaniu pomiędzy zapadającymi aktywami oraz wymagalnymi pasywami w danym przedziale czasowym z uwzględnieniem urealnienia ich terminu zapadalności (wymagalności)

DDS – dostępne do sprzedaży – rodzaj portfela papierów wartościowych zgodnie z MSR

Ekspozycja kredytowa – składników aktywów stanowiących, udzielone zobowiązanie pozabilansowe lub zawarta transakcja pozabilansowa (pochodna)

Filar I – część wymagań Bazylei II zawierająca postanowienia dotyczące minimalnych wymogów kapitałowych dla ryzyka kredytowego, stopy procentowej, walutowego, płynności i operacyjnego

Filar II – część wymagań Bazylei II zawierająca postanowienia dotyczące wewnętrznych procesów zarządzania ryzykiem w banku i ograniczania tego ryzyka

Filar III – część wymagań Bazylei II zawierająca postanowienia dotyczące obligatoryjnych ujawnień informacji na temat profilu ryzyka oraz adekwatności kapitałowej banków

FRA (Forward Rate Agreement) – kontrakt terminowy na stopę procentową

FX Swap – *swap* walutowy

GMRA (Global Master Repurchase Agreement) – umowa ramowa stosowana w przypadku transakcji REPO i BSB/SBB

IBNR (incurred but not reported) – metoda grupowa szacowania utraty wartości ekspozycji kredytowych

IRB (Internal Ratings Based Approach) – metoda wewnętrznych *ratingów* stosowana do wyznaczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego

IRS (Interest Rate Swap) – transakcja zamiany stóp procentowych

ISDA (International Swap and Derivatives Association) – Międzynarodowe Stowarzyszenie Dealerów Swapowych

ISMA (International Securities Market Association) – Międzynarodowe Stowarzyszenie Rynku Papierów Wartościowych

Kapitał wewnętrzny – oszacowana przez bank kwota, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w jego działalności oraz zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka (element tzw. Filaru II)

Kluczowe wskaźniki ryzyka (Key Risk Indicator – KRI) – wielkość związana z profilem ryzyka operacyjnego, która opisuje konkretne ryzyko, czynność lub proces z uwzględnieniem częstości, podatności lub straty; KRI wykorzystuje się do dokonania szybkiego pomiaru, monitorowania ryzyka oraz w celu prognozowania przyszłych zagrożeń

KNB – Komisja Nadzoru Bankowego

KNF – Komisja Nadzoru Finansowego

Loan Market Association (LMA) – Stowarzyszenie Rynku Kredytowego

MSR – Międzynarodowe Standardy Rachunkowości

NBP – Narodowy Bank Polski

Nierzeczywista ochrona ryzyka kredytowego – technika ograniczania ryzyka kredytowego, w której zmniejszenie ryzyka kredytowego banku z tytułu ekspozycji wynika ze zobowiązania strony trzeciej do zapłacenia określonej kwoty w przypadku niewykonania zobowiązania przez dłużnika lub wystąpienia innych, określonych w umowie, zdarzeń kredytowych (gwarancje lub kredytowe instrumenty pochodne)

PKD – Polska Klasyfikacja Działalności

Portfel bankowy – operacje niezaliczone do portfela handlowego, w szczególności udzielone kredyty, pożyczki, lokaty i depozyty udzielane albo przyjmowane w ramach działalności banku lub też w celu zarządzania płynnością

Portfel handlowy – operacje dokonywane na własny rachunek w celach handlowych, tj. z zamiarem uzyskania korzyści finansowych zwykle w krótkich okresach z rzeczywistych lub oczekiwanych różnic między rynkowymi cenami zakupu

i sprzedaży lub też z innych odchyleń cen lub parametrów cenowych, w tym w szczególności stóp procentowych, kursów walutowych, indeksów giełdowych oraz operacje dokonywane w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z operacji zaliczonych do portfela handlowego

Poziom ufności – prawdopodobieństwo, wyrażone najczęściej procentowo, z jakim analizowana zmienna (strata banku) nie przekroczy określonej wartości

Pozycja indywidualna dla danej waluty obcej (pozycja walutowa) – różnica sumy aktywów w danej walucie, pozabilansowych zobowiązań otrzymanych i aktywów indeksowanych do tej waluty obcej oraz sumy pasywów w tej walucie, pozabilansowych zobowiązań udzielonych i pasywów indeksowanych do tej waluty obcej

Prawdopodobieństwo niewypłacalności (*Probability of Default* - PD) – statystycznie oszacowane prawdopodobieństwo wystąpienia niewypłacalności kredytobiorcy w skali roku (określa poziom ryzyka kredytowego związanego z portfelem, które zmaterializuje się w przyszłości)

Punkt odcięcia – minimalna liczba punktów przyznawanych w wyniku oceny wiarygodności z wykorzystaniem systemu *scoringowego* (dla klienta indywidualnego) bądź klasa *ratingu* klienta oraz klasa *ratingu* łącznego (dla klienta instytucjonalnego), od których można dokonać z klientem transakcji kredytowej

REPO – operacja pożyczania środków pod zastaw papierów wartościowych

Rezerwa płynności – różnica pomiędzy najbardziej płynnymi aktywami a oczekiwanymi i potencjalnymi zobowiązaniami, które stają się wymagalne w danym okresie dla danej waluty

Ryzyko biznesowe – ryzyko poniesienia strat wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zachodzące w otoczeniu biznesowym zmiany; obejmuje ono w szczególności ryzyko strategiczne

Ryzyko braku zgodności – ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji lub wiarygodności wskutek niezastosowania się banku, pracowników banku lub podmiotów działających w jego imieniu do przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez bank standardów postępowania, w tym norm etycznych

Ryzyko cen kapitałowych papierów wartościowych – ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian cen kapitałowych papierów wartościowych na rynku publicznym lub indeksów giełdowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji w instrumentach wrażliwych na zmiany tych parametrów rynkowych

Ryzyko koncentracji – ryzyko wynikające z istotnego zaangażowania banku wobec pojedynczych podmiotów lub grup podmiotów, których zdolność spłaty zadłużenia zależna jest od wspólnego czynnika (np. sytuacji w branży, położenia geograficznego, powiązań pomiędzy podmiotami gospodarczymi itd.)

Ryzyko kredytowe – ryzyko poniesienia strat w wyniku niewywiązania się kontrahenta z zobowiązań wobec banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wiarygodności banku w wyniku pogorszenia się zdolności kontrahenta do obsługi zobowiązań

Ryzyko operacyjne – jest rozumiane jako ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych.

Ryzyko płynności – ryzyko braku możliwości terminowego wywiązania się ze zobowiązań w wyniku braku płynnych środków

Ryzyko przedrocznicowe – ryzyko utraty zdolności kredytowej kontrahenta w trakcie trwania transakcji zawartej z bankiem

Ryzyko reputacji – ryzyko związane z możliwością wystąpienia negatywnych odchyleń od zaplanowanego wyniku finansowego banku wskutek pogorszenia się wizerunku banku

Ryzyko rozliczenia – ryzyko wynikające z możliwości niewypełnienia przez kontrahenta zobowiązań w momencie rozliczenia kontraktu

Ryzyko stopy procentowej – ryzyko poniesienia straty na skutek niekorzystnych zmian stopy procentowej lub zmienności tego parametru (*volatility*)

Ryzyko walutowe – ryzyko poniesienia straty na skutek niekorzystnych zmian kursu walutowego lub zmienności tego parametru (*volatility*)

Ryzyko strategiczne – negatywne konsekwencje finansowe spowodowane błędnymi decyzjami, decyzjami podjętymi na podstawie niewłaściwej oceny lub niepodjęciem właściwych decyzji w zakresie dotyczącym kierunku rozwoju strategicznego banku

Rzeczywista ochrona ryzyka kredytowego – technika ograniczania ryzyka kredytowego, w której zmniejszenie ryzyka kredytowego z tytułu ekspozycji banku wynika z prawa tego banku – w przypadku niewykonania zobowiązania przez kontrahenta, niewypłacalności, upadłości lub innego dotyczącego kontrahenta zdarzenia kredytowego określonego w dokumentacji transakcji oraz jeśli jest to konieczne depozytariusza przechowującego zabezpieczenie – do upłynnienia, dokonania transferu lub przejęcia, bądź zatrzymania określonych aktywów lub kwot

SBB (*Sell-Buy-Back*) – transakcja sprzedaży papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem ich odkupu po upływie określonego czasu przed terminem ich zapadalności po z góry ustalonej cenie

Skumulowana kontraktowa luka płynności – suma wszystkich cząstkowych kontraktowych luk płynności liczonych od pierwszego przedziału *a`vista* do przedziału, dla którego liczona jest skumulowana kontraktowa luka płynności

Skumulowana urealniona luka płynności – suma wszystkich cząstkowych urealnionych luk płynności liczonych od pierwszego przedziału *a`vista* do przedziału, dla którego liczona jest skumulowana urealniona luka płynności

Strata nieoczekiwana (*Unexpected Loss* – UL) – różnica pomiędzy wartością zagrożoną ryzykiem kredytowym a stratą oczekiwaną

Strata oczekiwana (*Expected Loss* – EL) – statystycznie oszacowana wartość średniej (oczekiwanej) straty z tytułu ryzyka kredytowego, jaką bank spodziewa się ponieść na portfelu w ciągu jednego roku

System *ratingowy* – system oceny ryzyka kredytowego banku związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych przy udzielaniu lub zmianie istotnych warunków transakcji kredytowej oraz w okresie realizacji transakcji kredytowej

System *scoringu* aplikacyjnego – system oceny ryzyka kredytowego banku związanego z finansowaniem klientów na podstawie ocen *scoringowych* zgodnie z informacjami dostarczonymi przez klienta

System *scoringu* behawioralnego – system oceny ryzyka kredytowego banku związanego z finansowaniem klientów głównie na podstawie transakcji występujących na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym służące do wyznaczania limitów kredytów odnawialnych

Testy warunków skrajnych (analiza szokowa) – narzędzie zarządzania ryzykiem służące do oceny potencjalnego wpływu na sytuację banku określonego zdarzenia lub zmian parametrów rynkowych, które nie są standardowo opisane za pomocą miar statystycznych

Umowa ramowa – porozumienie stron regulujące zasady współdziałania banku z kontrahentami na rynku finansowym w odniesieniu do terminowych transakcji finansowych

Wartość godziwa – kwota, za jaką dany składnik majątku mógłby zostać wymieniony, a zobowiązanie uregulowane, na warunkach transakcji rynkowej pomiędzy zainteresowanymi i dobrze poinformowanymi nie powiązаныmi ze sobą stronami

Wartość zagrożona (*Value-at-Risk* – VaR) – potencjalna wartość straty, wynikająca ze zmiany wartości bieżącej przepływów pieniężnych z instrumentów finansowych lub potencjalna wartość straty na utrzymywanych pozycjach walutowych z tytułu zmian kursu walutowego, przy założeniu określonego poziomu ufności oraz okresu utrzymywania pozycji

Wartość zagrożona ryzykiem kredytowym (*Credit Value-at-Risk* – CVaR) – potencjalna strata, jaka nie powinna zostać przekroczona z tytułu ryzyka kredytowego na utrzymywanym portfelu kredytowym, przy założeniu określonego (wysokiego) poziomu ufności oraz okresu utrzymywania pozycji

Wskaźnik LTV – stosunek wysokości ekspozycji kredytowej do wartości nieruchomości, stanowiącej jej zabezpieczenie

Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznana utratą wartości odpisami – stosunek stanu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek do wartości kredytów i pożyczek ocenianych metodą zindywidualizowaną i portfelową

Współczynnik wypłacalności – główny miernik adekwatności kapitałowej, wyliczany jako iloraz funduszy własnych i sumy wymogów kapitałowych, przemnożony przez 8%

Współczynnik WZ – współczynnik zabezpieczenia będący miarą wartości zabezpieczenia (w %), określany przy podejmowaniu decyzji kredytowej oraz w okresie kredytowania

Wymóg kapitałowy – minimalna kwota kapitału, jaką bank, zgodnie z art. 128 Prawa bankowego oraz uchwałą nr 76/2010 Komisji Nadzoru Finansowego jest zobowiązany utrzymać na pokrycie ryzyka kredytowego, ryzyka stopy procentowej, ryzyka walutowego, ryzyka płynności oraz ryzyka operacyjnego (element tzw. Filaru I NUK)

ZBP – Związek Banków Polskich